

Rapport 2011:7 R

Första antagningen med de nya reglerna

– en uppföljning av antagningen till
höstterminen 2010

Rapport 2011:7 R

Första antagningen med de nya reglerna

– en uppföljning av antagningen till
höstterminen 2010

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

**Första antagningen med de nya reglerna
– en uppföljning av antagningen till höstterminen 2010**

Utgiven av Högskoleverket 2011

Högskoleverkets rapportserie 2011:7 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, analysavdelningen, **Per Gunnar Rosengren**

Omslagsbild: Ingram Publishing

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Rydheims Tryckeri AB, Jönköping, maj 2011

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Varför tillträdesregler?	6
Rapportens utformning	6
Reglerna före 2010	7
De nya reglerna	9
Meritpoäng	10
Grupp I och II i betygsurvalet	11
Områdesbehörigheter	12
Egen grupp för sökande med utländska betyg	13
Diskussion om reglerna	13
Antagningspoäng för fem yrkesprogram	17
Meritvärde i grupp I och II	18
Varför lägre meritvärde i grupp II än i grupp I?	22
Högskoleprovet	23
Sökande med utländska betyg – grupp III	24
Meritpoäng	24
Vanligt med 2,5 meritpoäng	25
Meritpoäng för de fem utbildningarna	28
Sammanfattning	32
Enkät till sökande till höstterminen 2010	34
Inledning	34
Population och urval	34
Undersökningens tillförlitlighet	35
Resultat från enkätundersökningen	37
Påverkade de nya reglerna dina val i gymnasieskolan?	37
Påverkar föräldrarnas utbildningsbakgrund valen?	41
Information om de nya antagningsreglerna	45
Förstod du vad reglerna betydde för dig?	48
Hur fördelades de sökande över urvalsgrupperna?	49
Hur många meritpoäng får du?	51
Hur tror du att antagningsreglerna påverkar dina möjligheter att bli antagen?	52
Reflektioner	54
Antagningen till höstterminen 2010	54
Vanligt att skriva högskoleprovet flera gånger	55
Meritpoäng – en annan sorts prestation	55
Avslutning	57
Bilaga 1. Enkät till sökande till antagningen till höstterminen 2010	59
Bilaga 2. Sökande i urvalsgrupp II efter ålder	71
Bilaga 3. Fritextsvar	72

Sammanfattning

Regeringen beslutade om nya regler för behörighet och urval till högskolan 2006. Reglerna modifierades något av den regering som tillträdde hösten 2006 och de tillämpades första gången vid antagningen till höstterminen 2010. De innebär förändringar för de sökande när det gäller hur deras betyg värderas och avser att påverka hur eleverna väljer kurser i gymnasieskolan. Meritpoäng för vissa kurser ska styra eleverna i en viss riktning. Betyg som har kompletterats efter avslutade gymnasiestudier värderas i en särskild grupp med syfte att kompletteringar ska löna sig sämre än tidigare. Den grundläggande behörigheten har också skärpts.

Eftersom reglerna har tillämpats första gången har det varit viktigt för Högskoleverket att följa vilka resultat och konsekvenser de fick. Denna rapport beskriver en del av dessa resultat och konsekvenser. Den visar bland annat att för flera sökalternativ fick sist antagen i grupp II lägre meritvärde än sist antagen (kompletteringsgruppen) i grupp I (direktgruppen). Det betyder att det tvärtom intentionerna har lönat sig att komplettera. Konsekvenserna av detta har sannolikt varit att eftersom de sökande inte har förväntat sig detta har de avstått från att komplettera. Uppföljningen visar även att sökande med utländska betyg missgynnats på många sökalternativ eftersom det för flera utbildningar inte har genererats platser för sökande i denna grupp. Antalet sökande har varit för få. Ett förhållandevis stort antal sökande med utländska toppbetyg har inte antagits.

Uppföljningen visar även att sökande som har gått ut gymnasieskolan 2009 och 2010 haft stor fördel av god information om meritpoängssystemet och därför i stor utsträckning kunnat göra de val som krävs för att få många meritpoäng. Rapporten pekar på att denna grupp i många fall valt kurser i gymnasieskolan enligt regeringens intentioner. Framförallt har de valt att läsa fler kurser i matematik och även beviljats utökat program i gymnasieskolan.

En betydande andel av de sökande har dock inte haft kännedom om de nya reglerna och därför saknat möjlighet att göra de val som krävs för att kunna konkurrera om de mest attraktiva utbildningarna.

Rapporten visar även att meritpoäng sannolikt inte bidrar till betygets förmåga att ge en prognos för studieframgång i högskolan, eftersom de beror av andra meriter än goda prestationer i gymnasieskolan. Det är därför inte troligt att meritpoängen kommer att ha någon betydelse för att förutsäga studieframgång. Meritpoängen snedvrider i stället urvalet till högskolan.

Varför tillträdesregler?

Tillträdesreglerna har i uppgift att se till att de som antas till högre utbildning har tillräckliga kunskaper för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Det innebär att kraven för att vara behöriga bör vara så utformade att studenterna har de kunskaper som krävs för att de ska kunna förstå och tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får emellertid inte vara onödigt höga så att sökande ute-stängs i onödan från en utbildning som de skulle klara av om de blev antagna.

Om det finns fler behöriga sökande än det finns platser måste ett urval göras. Det är då viktigt att urvalet baseras på kunskaper och förmågor som verkligen är centrala för utbildningen, så att de bäst lämpade antas. Man brukar tala om urvalsinstrumentens prognosförmåga, dvs. att de ska ha en god förmåga att förutsäga studieframgång. På det viset säkerställer urvalet att de bäst lämpade att genomföra utbildningen också antas först. All tillgänglig forskning visar att betygen från gymnasieskolan har bäst prognosförmåga, men även andra urvalsinstrument som prov av olika slag och intervjuer används.

Det ställs emellertid många krav på tillträdesreglerna som inte alltid går att förena. Ett krav är breddad rekrytering, dvs. att reglerna inte ska vara för snävt inriktade mot skolan utan att även annan kunskap än den som förmedlas i undervisning ska kunna vara en bas för högskolestudier. Man kan emellertid diskutera om det är ett mål för tillträdesreglerna eller om det är ett mål som ska nås med andra medel.

Högskolan ska kunna ingå i ett livslångt lärande där man återkommer för att utbilda sig. Det är då viktigt att reglerna är stabila. Samtidigt finns kravet att reglerna ska anpassas till nya omständigheter och behov i samhället.

Reglerna används vidare som en del av myndighetsutövning mot enskilda och det är då viktigt att de är förutsägbara, rättssäkra och lätta att förstå. Dessa olika krav ska balanseras mot varandra.

Rapportens utformning

Denna rapport innehåller tre huvudsakliga delar. Den första förklarar översiktligt reglerna, deras tillkomst och förväntade konsekvenser. Den andra bygger på underlag från VHS från antagningen till höstterminen 2010. Uppgifter har hämtats ur det datoriserade antagningssystemet NyA i augusti 2010 efter den andra urvalsomgången, men innan den s.k. efterantagningen och avser antagningsresultat från fem program som leder till yrkesexamen.

I den tredje delen redovisas resultat från en enkät som Högskoleverket lät göra under september till november 2010. Enkäten riktade sig till nybörjare som sökt till högskolan inför antagningen till höstterminen 2010.

VHS har data som inte finns bearbetade hos Statistiska Centralbyrån (SCB), t.ex. vad som gäller urvalsgrupper och meritpoäng. Genom att också använda

data från VHS har det varit möjligt att följa resultaten av antagningen närmare än med hjälp av data som normalt levereras av SCB till Högskoleverket.

Reglerna före 2010

De tillträdesregler som användes sista gången till antagningen till vårterminen 2009 byggde på i huvudsak tre olika urvalsinstrument. För det första fanns ett betygsurval som baserades på att ett jämförelsetal räknades fram på grundval av betygen där 20,00 var maximalt värde. Sökande med utländska betyg fick sina betyg omräknade till ett värde mellan 0 och 20,00 och kunde därmed värderas i samma grupp som sökande med svenska betyg. Alla kompletteringar, dvs. alla kurser som lästs in efter att den sökande gått ut gymnasieskolan eller som lagts till utöver studiegångens krav, räknades med om de höjde jämförelsetalet. Vidare fanns det precis som nu en grupp för sökande med omdömen från folkhögskola och ett provurval för sökande med högskoleprovresultat.

Antalet platser i grupperna fördelades så att minst en tredjedel och högst två tredjedelar tilldelades betygsgruppen, minst en tredjedel och högst två tredjedelar till provurvalet. Det var vanligt att två tredjedelar av platserna fördelades på grundval av betyg och en tredjedel på grundval av prov. I alla grupper skapades platser proportionellt i förhållande till antalet sökande. Det krävdes mer än en sökande för att det skulle bli en plats.

Tillträdesreglerna diskuterades flitigt under början av 2000-talet, men diskussionen gällde framför allt betygsurvalet där det hävdades att eleverna läste ”hobbykurser” som trots att den kunskapen ansågs var mindre värd, fick fullt genomslag i urvalet till högskolan¹. Lätta kurser gav samma utslag som svårare och ibland mer i och med att det var kursens poängtal som utgjorde viktningen. MVG i matematik A 100 poäng hade större betydelse än ett VG i matematik E 50 poäng, trots att mer avancerade kurser borde ha större betydelse för högskolestudier än grundläggande.

En populär strategi var att man kunde få reducera sitt studieprogram genom att hävda ”påtagliga studiesvårigheter” och därigenom få ta bort ett dåligt betyg och på så vis kunna höja sitt jämförelsetal.

En komplettering kunde också få stor betydelse eftersom en sökande i många fall kan få ersätta ett äldre, lägre betyg med ett nytt högre i samma kurs. Sökande som kompletterade, konkurrerade med sökande som kom direkt från gymnasieskolan och hade därför en fördel av att de haft möjlighet att komplettera under längre tid.

Möjligheterna att komplettera var stora under de år då kunskapslyftet infördes och det fanns gott om platser inom vuxenutbildningen. Sedan dess har antalet platser inom vuxenutbildningen minskats och reglerna för prioriteringar av vilka sökandekategorier som ska antas blivit tydligare. Sökande som

---

1. En kurs som ofta gavs som exempel var ”mumsig mat i mysig miljö”. Det var en s.k. lokal kurs men det är oklart om den någonsin har erbjudits i gymnasial utbildning.

vill komplettera av konkurrensskäl ska prioriteras lägst och sökande utan gymnasial utbildning högst.

Tillträdesutredningen

År 2003 tillsatte dåvarande utbildningsministern Thomas Östros en tillträdesutredning med ensamutredaren Lars Lustig. Utredaren levererade betänkandet *Tre vägar till den öppna högskolan* (SOU 2004:29). Förändringarna som tillkom som en följd av tillträdesutredningens förslag och i regeringens beredning tog i stor utsträckning sikte på vad som beskrevs som problem i gymnasieskolan. Förslagen försökte hantera vad som uppfattades som nackdelar med en kursutformad gymnasieskola med stor valbarhet, och önskade elevstrategier för att maximera jämförelsetalet.

När regeringen beslutade om den nya högskoleförordningen², i juni 2007 infördes framför allt fyra nya inslag. Meritpoäng (1.) – regeringen ville belöna vissa val i gymnasieskolan genom att ge meritpoäng för kurser en nivå över särskild behörighet i matematik, moderna språk och engelska.

Kompletteringsgrupp (2.) i betygsurvalet – regeringen ville begränsa nytan av att komplettera genom att sådana sökande skulle värderas skiljda från sökande som inte hade kompletterat, t.ex. sökande som kom direkt från gymnasieskolan.

Områdesbehörigheter (3.) infördes. Färre uppsättningar standardiserade krav för särskild behörighet skulle göra behörighetskraven mer överblickbara än tidigare för de sökande. Områdesbehörigheterna försågs även med s.k. områdeskurser. Det vill säga meritkurser från ett stort antal gymnasieprogram som bl.a. skulle komplettera möjligheterna för sökande från program som inte läser främst matematik och moderna språk i någon större omfattning, att skaffa sig meritpoäng.

Högre krav för grundläggande behörighet (4.). Matematik A, svenska B och engelska A krävdes nu förutom kravet på att ha godkänt betyg i minst 90 procent av det poängtal som ett gymnasieprogram omfattar, dvs. 2 500 poäng. Möjligen finns ett femte inslag också i form av gruppen för sökande med utländska betyg som inrättades, men det fanns inget politiskt motiv kopplat till dess inrättande, utan införandet handlade sannolikt mer om svårigheterna att ge meritpoäng till sökande med ett stort antal olika utländska gymnasieutbildningar. Det blev därför nödvändigt att värdera sådana sökande i en egen grupp utan meritpoäng.

---

2. Reglerna beskrivs mer detaljerat längre fram. De återfinns i sjunde kapitlet till högskoleförordningen (1993:100) och i bilaga tre till samma förordning.

De nya reglerna

De nya tillträdesreglerna infördes för att komma åt de taktiska val i gymnasieskolan och vuxenutbildningen som man uppfattade fick stora negativa konsekvenser för antagningen till högskolan. Tillträdesutredningen ägnar en del utrymme åt de elev- och skolstrategier som är möjliga för att maximera jämförelsetalet i betygsurvalet eller på andra sätt maximera möjligheterna inför antagningen till högskolan. Viktiga underlag var bland annat analyser från Högskoleverket som visade att nästan hälften (48 procent) av nybörjarna i högskolan läsåret 2002/03 hade kompletterat inom vuxenutbildningen. Andra uppgifter visade att den genomsnittliga betygspoängen ökade från 12,57 våren 1997 till 13,85 våren 2002. En ökning med 1,28 poäng på fem år.

Den socialdemokratiska regering som avgick efter valet 2006, lade våren samma år fram propositionen 2004/05:162, *Ny värld – ny högskola*, som bland annat innehöll förslag till tillträdesregler. Propositionen innehöll dock få av de förslag som enmansutredaren Lars Lustig lagt fram i betänkandet *Tre vägar till den öppna högskolan*. Men miljöpartiet valde att rösta med allianspartierna i utbildningsutskottets behandling av propositionen och reservationer infördes kring propositionens förslag om behörighet och urval till förmån för förslagen i Lustigs utredning, dvs. meritpoäng och områdesbehörigheter.

Reservationen som röstades igenom av Miljöpartiet och alliansen formulerades så här:

Tillträdesutredningens förslag om områdesbehörigheter är en lämplig utgångspunkt för regler om särskilda behörighetskrav. Det bör löna sig för gymnasieelever att läsa fördjupningskurser som är relevanta för den utbildning de vill läsa på högskolan.

Under sommaren 2006 beslutade den socialdemokratiska regeringen med Leif Pagrotsky som utbildnings- och kulturminister, att meritpoäng och områdesbehörigheter skulle användas i antagningen. Dessutom infördes den s.k. kompletteringsgruppen (eller grupp II) i urvalet. Den socialdemokratiska minoritetsregeringen skulle alltså genomföra riksdagens beslut om tillträdesreglerna men beslutade även om grupp II (kompletteringsgruppen) i urvalet.

Alliansregeringen som tillträdde hösten 2006 gjorde en del förändringar i den tidigare regeringens beslut om tillträdesreglerna. Bland annat var det fler språk än franska, spanska och tyska som kunde ge meritpoäng, och meritpoängens vikt blev lägre, men det rörde sig ändå om begränsade justeringar jämfört med beslutet 2006. I propositionen 2006/07:107 *Vägar till högskolan för kunskap och kvalitet*, skriver regeringen,

Samtidigt har utformningen av tillträdesreglerna till högre utbildning varit sådan att det lönat sig för eleverna att välja gymnasiekurser som kräver mindre

arbete framför sådana som kräver en högre arbetsinsats. På så sätt har eleverna optimerat sina chanser att antas till önskad högskoleutbildning.

På grundval av riksdagens beslut i juni 2007 infördes fyra betydelsefulla förändringar i tillträdesreglerna. Dessa förändringar beskrivs mer i detalj nedan. Gruppen för utländska sökande kan uppfattas som ett femte inslag men var alltså mer en konsekvens än ett särskilt förslag.

Meritpoäng

Maximalt 2,5 meritpoäng får tillgodoräknas och läggas till jämförelsetalet (som är max 20,00). Maximalt meritvärde blir därmed 22,50 poäng. För att få tillgodoräkna sig meritpoäng räcker det med att eleven har uppnått godkänt betyg på en kurs som ger meritpoäng. Grundregeln är att den sökande ska ha läst en kurs en nivå över den kurs som krävs för särskild behörighet för att få tillgodoräkna sig meritpoäng. Detta gäller för meritpoäng i matematik, moderna språk och engelska. Vissa meritkurser, som t.ex. engelska B eller moderna språk steg 3, krävs dock sällan för särskild behörighet.

Områdeskurserna utgör en särskild grupp meritkurser som är kopplade till den särskilda behörigheten på ett lite annat sätt än som nämnts ovan. Avsikten med dessa var att även sökande på yrkesförberedande program skulle kunna få meritpoäng. Meritkurserna varierar beroende på utbildningsområdet och gäller andra ämnen än ovan, t.ex. psykologi A, biologi A eller filosofi A. Antalet kurser varierar mellan 7 och 15 stycken per områdesbehörighet och några återkommer i flera områdesbehörigheter. Men det finns även kurser från yrkesförberedande gymnasieprogram t.ex. pedagogiskt ledarskap från gymnasieskolans program barn och fritid, och hälsopedagogik från omvårdnadsprogrammet. Högskoleverket fick i uppdrag att utarbeta dessa områdesbehörigheter.

Meritkurserna innebär att ett godkänt betyg i en meritkurs ger 0,5 poäng som får läggas till jämförelsetalet (för kurser som omfattar 100 gymnasiepoäng) men även 0,25 förekommer (för områdeskurser som omfattar 50 gymnasiepoäng). Meritpoäng får stor vikt i relation till de övriga betygen i jämförelsetalet. För en sökande med ett högt jämförelsetal³ (bara VG och MVG) krävs för en höjning av jämförelsetalet med en (1) poäng, en höjning av betyget i fem 100-poängskurser från VG till MVG. Att höja med en (1) meritpoäng kräver däremot bara betyget G i två 100-poängskurser.

Regeringen gav dock meritpoängen lägre vikt än det hela poäng som Lustig hade föreslagit att en meritkurs skulle ge, och beslutade även att meritpoäng var förbehållna sökande med betyg utfärdade 2003 eller senare, en begränsning

---

3. Kursbetyg viktas efter sin poäng, normalt 50 eller 100, så att G=10, VG=15 och MVG=20. Summan av produkterna av betygen på alla kurser divideras med studiegångens omfattning som normalt är 2 500 gymnasiepoäng. Kvoten blir ett tal mellan 0 och 20 som ska anges med två decimaler. Ett godkänt betyg i en 100-poängskurs ger 0,4 och ett MVG 0,8 om betyget omfattar 2500 poäng.

som inte nämns i betänkandet. Betänkandet behandlar å andra sidan varken sökande med äldre betyg eller sökande med utländska betyg. Sökande med betyg utfärdade före 2003 kunde med andra ord inte få maximala meriter i betygsgruppen och skälet till detta var enligt regeringen att man ville öka direktövergången till högskolan.

Att matematik, engelska och moderna språk ger så pass många meritpoäng har medfört att det blivit lättare för elever på de studieförberedande programmen än på de yrkesinriktade att få meritpoäng eftersom eleverna inom de förstnämnda läser flera av meritkurserna obligatoriskt. De har också större möjligheter att utnyttja det valbara utrymmet än eleverna på yrkesförberedande program som i högre utsträckning måste utnyttja det för kurser som krävs för särskild behörighet.

Grupp I och II i betygsurvalet

Den dåvarande socialdemokratiska regeringen ville begränsa nyttan av kompletteringar⁴ och införde en särskild urvalsgrupp med ett litet antal platser för att uppnå detta. Senare behöll alliansregeringen denna regel.

I grupp I får en sökande bara tillgodoräkna sig meritvärdet från slutbetyget i gymnasieskolan eller komvux, om samtliga poäng är lästa i gymnasieskolan eller minst två tredjedelar av poängen kommer från gymnasial vuxenutbildning. Alla betyg med mindre än två tredjedelar av poängen från vuxenutbildningen ska tillgodoräknas i grupp II. En sökande som har ett betyg från gymnasieskolan men som senare läser till kurser får tillgodoräkna de nya kurserna i grupp II och det ursprungliga meritvärdet i grupp I. En sökande som ändrar sin studieinriktning genom att läsa in kurser som krävs för särskild behörighet får endast tillgodoräkna dem i grupp II.

Sedan behöriga sökande fördelats över grupperna ska en tredjedel av platserna i grupp II föras över till grupp I. Detta innebär att det i normalfallet kommer att vara en stor skillnad i antalet platser mellan grupp I och II. Ur kapitel två kan vi hämta två illustrerande exempel på platsfördelning i grupperna; 35 i grupp I och 5 i grupp II, för en socionomutbildning, och 100 i grupp I och 11 i grupp II för en ingenjörsutbildning.

Inrättandet av kompletteringsgruppen skulle ge en tydlig signal att kompletteringar inte lönade sig lika mycket som tidigare eftersom det genom överföringen av platser till grupp I skulle bli mycket fler platser i grupp I än i grupp II. Sökande med konkurrenskompletteringar skulle delta i urvalet i både grupp I och II, medan de som behörighetskompletterat endast deltog i grupp II.

---

4. Med kompletteringar avses att i efterhand läsa om samma eller lägga till nya kurser till sitt gymnasiebetyg. En utbyteskomplettering ger mest effekt på jämförelsetalet eftersom man då får byta ut ett betyg i samma kurs mot ett nytt högre. En tilläggskomplettering innebär att man får lägga till kurser som inte tidigare fanns i betyget och en behörighetskomplettering innebär att man läser till kurser som krävs för särskild behörighet. Dessa måste räknas in i jämförelsetalet även om de sänker det.

Denna regel infördes i högskoleförordningen genom den dåvarande regeringens beslut den 21 juni 2006. Den fanns inte med i Lustigs utredning eller i regeringens proposition 2004/05:162 och eftersom den endast infördes i högskoleförordningen saknas motivtexter i förarbetena. I en debattartikel från 2006 med rubriken ”Nu stoppar vi komvux som gräddfil till högskolan⁵” framhåller ministrarna Leif Pagrotsky och Lena Hallengren att konkurrenskompletteringen inom vuxenutbildningen blivit för omfattande och att var fjärde som läste i högskolan har konkurrenskompletterat. De skriver att: *Det viktigaste skälet till dagens beslut är att ge gymnasieeleverna en mycket tydlig signal om att arbetsinsatsen och studieresultaten under gymnasietiden har avgörande betydelse. Eleverna ska veta att ansträngningar i gymnasieskolan som ger goda kunskaper lönar sig väl inför fortsatta studier på universitet och högskolor. Vi vill bekämpa frestelsen att ta allt för lättvindigt på gymnasietiden och i stället räkna med ett fjärde år på komvux.* Debattartikeln tog däremot inte upp att grupp II minskar möjligheterna att söka till högskolan för sökande som av sociala eller personliga skäl måste komplettera efter gymnasiestudierna, eller som av annat skäl vill byta studieinriktning.

Områdesbehörigheter

Förslaget kom från Lustigs utredning och påminner mycket om det tidigare systemet för särskild behörighet – standardbehörigheter – som infördes 1996. Det systemet innehöll fasta uppsättningar av kurser för särskild behörighet som skulle tillämpas för alla utbildningar och kurser på grundnivå som vänder sig till nybörjare. Det fanns 44 standardbehörigheter 2006 men områdesbehörigheterna var bara 17 stycken och i december 2010 infördes ytterligare tre. Avsikten var att göra systemet mer överblickbart för studenterna genom att reducera antalet möjliga kombinationer för särskild behörighet. Förutom kurser som krävs för särskild behörighet kompletterades det med kurser som skulle vara ”önskvärda eller särskilt betydelsefulla” enligt Lustigs utredning.

Områdesbehörigheterna innehåller förutom kurser för särskild behörighet även s.k. områdeskurser. Se föregående sida.

Skärpning av kraven för grundläggande behörighet

Denna skärpning var ett förslag i Lustigs utredning men var också ett gammalt krav från högskolorna. Det innebar att kravet på att 90 procent av de gymnasiepoäng som ingick i ett slutbetyg från gymnasieskola eller vuxenutbildning skulle vara godkända, borde kvalificeras till att även innehålla krav på godkända betyg i kärnämneskurserna i svenska, engelska och matematik. Kraven för grundläggande behörighet skärptes även genom regeringens beslut att fullständigt betyg skulle krävas, dvs. reducerat program eller samlat betygsdokument räckte inte längre för grundläggande behörighet.

---

5. Dagens Nyheter 20 juni 2006

Regeringen införde även en övergångsregel som anger att sökande som skaffat sig grundläggande behörighet enligt de äldre reglerna fortfarande skulle anses behöriga då de nya reglerna tillämpades.

Egen grupp för sökande med utländska betyg

Sökande med utländska betyg behandlades aldrig i Lustigs utredning och inte heller i de två tidigare nämnda propositionerna. Men i beslutet om ändring i högskoleförordningen sommaren 2006 infördes den s.k. grupp III för sökande med utländska betyg.

Skälen till att grupp III skapades framgår alltså inte av något förarbete, men möjligen var skälen att det inte gick att ta fram meritpoäng för denna mångfacetterade grupp, eller att det var för svårt att tillämpa reglerna om grupp I och II för dessa sökande. Det blev då enklast att låta dem konkurrera i en egen grupp. Det finns även fördelar med att låta dem värderas i en egen grupp, t.ex. behöver man inte använda den skala som används för de svenska sökande, utan en helt annan skala kan användas.

Nackdelen med en egen grupp är att eftersom antalet platser skapas proportionellt till antalet sökande finns det risk för att det inte skapas några platser för de sökande i gruppen. Det paradoxala inträffar då att en sökande blir reserv till noll platser. För övrigt en situation som uppstår för sökande med omdömen från folkhögskola, vilka även konkurrerar i en egen grupp.

Diskussion om reglerna

Remissinstanserna var delade i sin syn på förslagen, dvs. förslagen i Tre vägar till den öppna högskolan. Bland de yttranden som var mest kritiska kan särskilt nämnas Skolverkets som menade att betänkandet skapade en falsk bild av gymnasieskolan och att det inte fanns några belägg för att eleverna valde hobbykurser i någon större omfattning. Skolverket framhöll att betygen har en betydligt bättre prognosförmåga än högskoleprovet och att det därför saknas skäl för en ökad användning av provet. Högskoleverket avstyrkte betänkandet och ville se en helt annan lösning. VHS ansåg att betänkandet bara var utarbetat för sökande med betyg från svensk gymnasieskola.

Många kommuner och lärosäten var dock positiva till förslaget eftersom man ansåg att meritpoängen kunde öka elevernas intresse för studier i matematik och språk.

Förändringarna har inte vållat någon stor offentlig debatt, kanske för att de är så tekniska till sin natur. Men det finns särskilt fem frågor som fått uppmärksamhet i medierna.

Bara meritpoäng åt sökande med betyg utfärdade efter 2003

Under sommaren 2010 stod det klart för många att det bara var sökande som hade betyg från gymnasieskola eller komvux utfärdade 2003 eller senare som

överhuvudtaget kunde få tillgodoräkna sig meritpoäng. I medierna intervjuades några personer som trots att de hade höga jämförelsetal – i några fall 20,00 – skulle vara chanslösa i urvalet eftersom de inte fick tillgodoräkna sig meritpoäng till de allra mest attraktiva utbildningarna, trots att de lyckats mycket bra i gymnasieskolan. Diskrimineringsombudsmannen anger i beslut 2010/1791 att det kan vara fråga om indirekt diskriminering.

Reglerna gäller även dem som inte kunnat anpassa sig efter dem

Den andra frågan gäller att reglerna tillämpas för alla som söker till högskolan höstterminen 2010, trots att alla inte haft möjlighet att anpassa sig till reglerna. Bland dessa finns det en grupp som visserligen får tillgodoräkna sig meritpoäng men som inte har kunnat välja meritkurser aktivt i gymnasieskolan eftersom de gått ut gymnasieskolan innan systemet infördes. Sökande med betyg utfärdade före 2003 kunde inte få tillgodoräkna sig meritpoäng och kunde därför inte skaffa sig maxpoäng. De som har haft bäst information har varit de elever som började i gymnasieskolan höstterminen 2007 och som gick ut gymnasiet vårterminen 2010. För dem som började höstterminerna 2005 och 2006 var informationen något sämre men de hade ändå i någon utsträckning haft möjlighet att välja i gymnasieskolan.

Drabbar sökande som behörighetskompletterat

Den tredje frågan handlar om sökande som valt att komplettera efter gymnasieskolan, men gjort det primärt i syfte att byta studieinriktning, skulle få mycket svårare att bli antagna till högskolan eftersom de bara fick tillgodoräkna sina meriter i grupp II. Detta upprörde också många eftersom möjligheten att byta studieinriktning utan att få nackdelar av detta är centralt i ett livslångt lärande.

Reglerna är komplicerade

Den fjärde frågan är att reglerna är komplicerade och förändringarna snabba. Många studie- och yrkesvägledare och sökande har reagerat på detta. I ett inlägg i Newsmill den 18 augusti 2010 skriver rektorn för högskolan på Gotland, Jörgen Tholin att ”Vi måste få ett begripligt antagningssystem” och hävdar att reglerna är krångliga och oförutsägbara.

Utländska sökande missgynnas

Den femte frågan handlar om situationen för sökande med utländska betyg och särskilt grupp III. Under år 2009 och framåt väcktes frågan om villkoren för sökande i denna grupp. Farhågan fanns att eftersom denna grupp var relativt liten⁶, var risken stor att det inte skulle bli några platser alls i gruppen till vissa sökalternativ. Företrädare för gymnasieutbildningarna IB (international

---

6. Tilldelningen av platser i sökandegrupperna sker proportionellt i förhållande till antalet behöriga sökande. En sökande motsvarar inte en plats utan det behövs flera sökande för att det ska genereras en plats i urvalsgruppen.

baccalaureate), EB (european baccalaureate), Ålands gymnasieutbildning och den svenskspråkiga utbildningen i Paris, Lycée international, alltså i första hand företrädare för svenskspråkiga utbildningar, uppväktade regeringen och begärde att dessa sökande skulle värderas i grupp I och II. Eftersom de betraktas som utländska system skulle de dittills värderas i grupp III.

I december 2009 beslutade regeringen att sökande med sådana betyg skulle konkurrera i grupp I och II. Situationen förbättrades avsevärt för sökande med betyg från dessa fyra utbildningar genom beslutet, men för dem som fortfarande skulle värderas i grupp III, försämrades istället situationen eftersom antalet sökande som kunde vara med och generera platser i grupp III minskade ytterligare. Sökande med betyg från IB-utbildning i Sverige var ursprungligen en förhållandevis stor grupp bland sökande med utländska betyg. Beslutet var uppseendeväckande med tanke på konsekvenserna för sökande med betyg från de nordiska länderna som fortfarande skulle värderas i grupp III. Höskoleverket och VHS avstyrkte beslutet med hänvisning till bland annat EU-rätten⁷. Sverige har förbundit sig att behandla utländska sökande likvärdigt med egna. Det finns även en överenskommelse med de övriga nordiska länderna om att behandla de övriga ländernas sökande på samma sätt som sökande från svensk gymnasial utbildning.

Ett exempel som togs upp i både danska och svenska medier var en sökande⁸ som hade sökt en utbildning i japanska vid Lunds universitet med danska betyg men blev inte antagen trots höga betyg. Hon var ensam sökande i sin grupp.

Ett antal sökande med utländska betyg besvärade sig också hos Överklagande Nämnden för Högskolan (ÖNH) och uppgav att reglerna diskriminerade sökande med utländska betyg. Ett exempel var en sökande⁹ som inte hade blivit antagen till en kurs vid Luleå tekniska universitet trots ett högt utländskt betyg. ÖNH konstaterar att hon missgynnats genom placeringen i grupp III men att ÖNH inte kan pröva om indirekt diskriminering förekommit och att det inte är visat att direkt diskriminering förekommit. DO ansåg inte att det var fråga om direkt eller indirekt diskriminering, ärende 2010/1917.

Europeiska kommissionen reagerade också på grupp III och beslöt att undersöka om Sverige diskriminerade utländska sökande. I ett brev till den svenska regeringen den 28 juli 2010¹⁰ förfrågar sig EU om reglerna och deras konsekvenser.

---

7. Uppdrag att utreda vissa frågor om urval till högskoleutbildning på grundval av betyg, Höskoleverket den 29 september 2009, reg.nr. 121-3561-09

8. Nordisk ilska över svenska antagningsregler, DN 2010-07-19

9. ÖNH reg. nr. 33-516-10

10. Svenska regeringen svarade den 6 oktober 2010 (U2010/4362/UH) men EU har inte fattat något beslut i skrivande stund.

Regeringen har agerat

Den första frågan – om att alla sökande inte kan uppnå maxpoäng – har delvis reglerats i skrivande stund genom att regeringen i oktober 2010 gav Höskoleverket i uppdrag att utarbeta föreskrifter för hur sökande med betyg utfärdade före 2003 ska kunna få tillgodoräkna sig meritpoäng. Detta påverkar även den andra frågan – dvs. den om konsekvenserna för de som redan gått ut gymnasieskolan men ändå påverkas av reglerna – på så vis att de kan få meritpoäng och deras situation förbättras, men innebär inte att dessa sökande aktivt har kunnat påverka sin situation när det gäller meritpoäng. Genomförandet tar också tid och omfattar ännu inte hela gruppen sökande med äldre betyg i alla delar. Det skapar olika villkor för sökande till högskolan eftersom sökande med äldre betyg inte kan påverka sina val i gymnasieskolan i efterhand. Systemets komplexitet skärps snarast genom beslutet trots att reglerna bara använts till antagningen till höstterminen 2010 och vårterminen 2011.

Den sista frågan om grupp III har reglerats i så måtto att Höskoleverket har fått i uppdrag att utarbeta regler för hur sökande med utländska betyg ska kunna värderas i grupp I och II. Men till dess att nya regler kan tillämpas till höstterminen 2012 kommer fyra antagningstillfällen att hinna genomföras.

Ur Höskoleverkets perspektiv fanns det alltså stor anledning att följa upp reglerna och försöka förstå hur de fallit ut och inte minst hur de sökande uppfattat dem. Detta görs i föreliggande rapport.

Antagningspoäng för fem yrkesprogram

Högskoleverket har valt ut fem utbildningar¹¹ som leder till yrkesexamen för uppföljningen; socionomutbildning, sjuksköterskeutbildning, civilekonom-ekonomutbildning, civilingenjörutbildning och läkarutbildning. Avsikten var att välja utbildningar med olika områdesbehörigheter och som rekryterar olika grupper.

Man måste ha i minnet att dessa utbildningar – även om de leder till samma examen – inte är helt jämförbara utan har olika inriktningar och ges på olika orter. Det innebär att söktrycket kan skilja sig ganska mycket åt. Till samtliga dessa utbildningar, utom för några sökalternativ inom civilingenjörutbildningen, har ett urval genomförts och det finns reserver som inte har antagits. Civilingenjörutbildningarna avviker från de övriga fyra genom att det för några alternativ inte sker något urval alls och att låg konkurrens är vanligare.

Antagningen till höstterminen 2010

Antagningen till höstterminen 2010 kan ha varit en ovanlig antagningsomgång, inte minst eftersom det var första gången de nya reglerna tillämpades.

Antalet nybörjare som sökte till högskolan till studiestarten höstterminen 2009¹² var rekordstort samtidigt som antalet nybörjare som sökte till höstterminen 2010 var mindre än förväntat. Det skulle kunna betyda att några har försökt anpassa sig till de nya reglerna genom att tidigarelägga sin ansökan. Men det finns även andra faktorer som har påverkat valet att söka till högskolan t.ex. lågkonjunkturen och ungdomsarbetslösheten. I en analys från 2010-11-15 pekar Högskoleverket på lågkonjunkturen och demografi som de troligaste förklaringarna till det ökade antalet nybörjare, men tillstår samtidigt att det inte förklarar hela ökningen av 19-åringar i högskolan.

Ett förhållande som kan ha påverkat antagningen till höstterminen 2010 skulle kunna vara att det kan ha lönat sig att söka till högskolan tidigare än planerat. En person som ägnat mycket tid åt att komplettera inser förmodligen att reglerna skulle minska chanserna att bli antagen med de nya reglerna. Eftersom det fanns information om reglerna några år innan de skulle tillämpas kan det ha varit en möjlighet för några att tidigarelägga ansökan.

---

11. Underlaget har levererats av VHS och hämtats ur NyA. Det material som används i rapporten kommer från ett uttag ur systemet som gjordes efter urval två under augusti 2010. Sedan dess har en efterantagning gjorts. Efterantagningen kan påverka meritvärdet för sist antagen och antalet antagna per urvalsgrupp på grund av att enstaka ansökningar tillkommer eller tas bort. De siffror som redovisas här är därför inte identiska med dem som VHS redovisar på sin hemsida under antagningsstatistik där resultatet efter efterantagningen redovisas. De allmänna tendenser som redovisas kvarstår dock trots dessa skillnader.

12. Se statistisk analys 2010-10-26 Nybörjarna i högskolan ökade med 15 000 läsåret 2009/10 och statistisk analys 2010-11-23 Föregående års kraftiga ökning av antalet nybörjare vid universitet och högskolor avstannar.

Meritvärde i grupp I och II

I det följande går vi igenom resultatet av antagningen i betygsurvalet och högskoleprovsgruppen. I tabellerna återges värdet för sist antagen i respektive grupp för de sökalternativ som fanns till utbildningen till höstterminen 2010. Med sökalternativ avses kombinationen av inriktning inom utbildningen och utbildningsort.

Socionomutbildningen

När det gäller socionomutbildning kan man konstatera att syftet med grupp II inte har uppnåtts. För denna utbildning har meritvärdet för sist antagen varit lägre i grupp II än i grupp I i 25 fall av 31. Skillnaden har i något fall varit mycket liten mellan grupp I och grupp II, t.ex. i socionomprogrammet i Gävle med inriktningen allmänt socialt arbete. Där har sist antagen i grupp I haft 19,50 och i grupp II 19,51. Meritvärdet har alltså varit högre i grupp II vilket var avsikten, men när skillnaden bara är en hundradel är signalen till de sökande otydlig. För grupp III fanns det inga platser till 18 sökalternativ till socionomutbildningen och för 10 sökalternativ för folkhögskolegruppen.

Urvalsgrupper	Meritvärde	Median	Medel	Stdv.
B I	15,46–21,1	18,8	18,69	1,23
B II	15,38–21,72	18,38	18,29	1,3
B III	425–500	467	466	24
B IV	3–4	4	-	-
HP	0,1–1,5	1,00	0,98	0,29

Tabell 1: Resultat för antagning till socionomutbildningarna i Sverige ht. 2010. Meritvärde är resultatet för sist antagen. Här visas spridningen i meritvärde för alla sökalternativ ht. 2010. Längst till höger anges standardvariabeln.

Spridningen är stor mellan värdet för sist antagen. För en del utbildningar i Stockholm krävs mer än 20,00 i grupp I för att bli antagen till socionomprogrammet medan det i Örnköldsvik räckte med 15,46 i grupp II.

Resultatet för antagningen till socionomutbildningen i Jönköping (kod HJ-52322) illustrerar problematiken med lägre värde i grupp II. Tabell 2 visar meritvärde för sist antagen i respektive grupp (HJ-52322) samt antagna, reserver och behöriga sökande. Strecket (-) i grupp III betyder att ingen antogs i gruppen och det går då inte heller att ange ett meritvärde.

Här har det alltså krävts lägre meritvärde i grupp II än i grupp I. Det är stor skillnad mellan antalet behöriga sökande i grupp I och grupp II, knappt en femtedel av antalet i grupp I är behöriga i grupp II. Man måste också notera att det endast finns fem platser i grupp II och ingen i grupp III.

Urvalsgrupp	Meritvärde	Antagna	Reserver	Behöriga
B I	19,10	35	547	976
B II	18,40	5	131	230
B III	-	0	15	23
B IV	4	2	28	56
HP	0,9	23	247	533

Tabell 2: Meritvärde för sist antagen per urvalsgrupp, sökalternativet HJ-52322, Högskolan i Jönköping.

Högskolan i Jönköping kräver lägst 0,9 som resultat i högskoleprovsgruppen¹³ för att få delta i denna urvalsgrupp.

Sjuksköterskeutbildningen

För sjuksköterskeutbildning krävdes lägre meritvärde i grupp II än i grupp I för 39 sökalternativ av 43. I 20 sökalternativ fanns inga platser i grupp III och i grupp IV, inga platser för 8 sökalternativ.

Urvalsgrupper	Meritvärde	Median	Medelvärde	Stdv.
B I	16,8–20,7	18,21	18,48	1,02
B II	16,7–21,62	17,6	17,89	1,18
B III	408–500	448	457	25,98
B IV	3–4	4	-	-
HP	0,6–1,5	0,9	0,9	0,22

Tabell 3: Resultat för antagning till sjuksköterskeutbildningarna i Sverige ht. 2010. Meritvärde är resultatet för sist antagen i gruppen. Här visas spridningen i meritvärde för alla sökalternativ höstterminen 2010.

Problematiken illustreras med ett exempel från sjuksköterskeutbildningen vid högskolan i Borås (HB-02600) som har en utbildning med många platser. Se tabell 4 nedan. I grupp II finns något fler än hälften så många behöriga sökande som i grupp I.

Urvalsgrupp	Meritvärde	Antagna	Reserver	Behöriga
B I	18,17	64	595	947
B II	17,50	20	382	530
B III	446	2	41	48
B IV	4	4	46	72
HP	0,9	59	428	751

Tabell 4: Meritvärde för sist antagen per urvalsgrupp, för sjuksköterskeutbildning vid Högskolan i Borås.

Tabellen visar meritvärde för sist antagen i respektive grupp, samt antagna, reserver och behöriga.

13. Högskolan i Jönköping är stiftelse och har därför en rättslig ställning som tillåter ett sådant beslut. Det är däremot inte möjligt för statliga högskolor att införa en sådan begränsning i urvalet.

Civilekonomutbildningen

Civilekonomutbildningen erbjuds med flera olika inriktningar vid några stora lärosäten. Totalt har uppföljningen omfattat 28 olika sökalternativ. Uppföljningen visar att det är vanligt att det inte blir några platser i grupp III (18 fall) eller i grupp IV (24 fall). I ett fall blev det inte någon plats i grupp II. I sammanlagt 11 fall är meritpoängen lägre i grupp II än i grupp I, men i lägre omfattning än i föregående två utbildningar. I två fall är det samma meritvärde i grupp I och II.

Urvalsgrupper	Meritvärde	Median	Medelvärde	Stdv.
B I	17,1–21,6	19,59	19,43	1,35
B II	17,05–21,6	19,68	19,41	1,43
B III	420–500	460	466	27,4
B IV	4	4	4	0
HP	0,7 –1,6	1,2	1,19	0,27

Tabell 5: Resultat för antagning till civilekonomutbildningarna i Sverige ht. 2010. Meritvärde är resultatet för sist antagen i gruppen. Här visas spridningen i meritvärde för alla sökalternativ ht. 2010.

Ett exempel kommer från civilekonomutbildningen med analytisk inriktning vid Lunds universitet (LU-80430). Av tabell 6 framgår bl.a. att sist antagen i grupp II har lägre meritvärde än i grupp I. Det är stor skillnad mellan antalet behöriga sökande i grupp I och II. Sökande med utländska betyg har fått två platser.

Urvalsgrupper	Meritvärde	Antagna	Reserver	Behöriga
B I	20,5	146	1 346	2 417
B II	20,46	15	219	391
B III	480	2	35	47
B IV	4	1	12	20
HP	1,3	84	1 016	1 820

Tabell 6: Meritvärde för sist antagen per urvalsgrupp till civilekonomutbildningen med analytisk inriktning vid Lunds universitet.

Tabellen visar meritvärde för sist antagen i respektive grupp, samt antagna, reserver och behöriga.

Civilingenjörsutbildningen

Civilingenjörsutbildningen är mångfacetterad med ett stort antal sökalternativ (140 st.) varav många är specialiserade och flera stycken även tvärvetenskapliga, t.ex. med språkinriktning. Därför är det olika förutsättningar för utbildningarna som också uppvisar stora skillnader i antalet platser per sökalternativ och sökandetryck. Det förekommer att det inte blir några platser i alla urvalsgrupper (både I, II, III och IV), för denna utbildning utom när det gäller högskoleprovet. Men i den gruppen kan poäng för sist antagen vara väldigt lågt. Då är det förmodligen inte fråga om något urval utan alla behöriga sökande har antagits.

Fenomenet att det blir lägre poäng i grupp II än i grupp I förekommer också här, men är inte lika vanligt som för socionom-, sjuksköterske- och civilekonomutbildningarna i rapporten (33 av 140 fall). Genomgående söker få med folkhögskoleomdömen till civilingenjörsutbildningen.

Urvalsgrupper	Meritvärde	Median	Medelvärde	Stdv.
B I	11–22	17,88	17,36	2,83
B II	8,59–22,5	18,54	17,96	2,87
B III	316–500	450	445	47,1
B IV	-	-	-	-
HP	0,1–1,8	1,1	1,01	0,41

Tabell 7: Resultat för antagning till civilingenjörsutbildningarna i Sverige höstterminen 2010. Meritvärde är resultatet för sist antagen i gruppen. Här visas spridningen i meritvärde för alla sökalternativ ht. 2010.

Meritvärdet i grupp II är lägre än i grupp I i ett exempel som gäller civilingenjörsutbildningen i datateknik vid Kungliga Tekniska högskolan i Stockholm (KTH-32102), se tabell 8. Notera även skillnaden mellan antalet behöriga sökande i grupp I och II.

Urvalsgrupper	Meritvärde	Antagna	Reserver	Behöriga
B I	18,77	100	189	746
B II	17,2	11	21	140
B III	439	2	10	23
B IV	-	0	0	1
HP	1,2	55	122	571

Tabell 8: Meritvärde för sist antagen per urvalsgrupp till civilingenjörsutbildningen i datateknik vid KTH.

Tabellen visar meritvärde för sist antagen i respektive grupp, samt antagna, reserver och behöriga.

Urvalsgrupper	Meritvärde	Antagna	Reserver	Behöriga
B I	16,79	89	84	600
B II	15,45	5	4	58
B III	480	1	4	8
B IV	-	0	1	1
HP	0,9	47	48	447

Tabell 9: Meritvärde för sist antagen per urvalsgrupp till civilingenjörsutbildningen i datateknik vid Linköpings universitet

Samma fenomen återfinns även vid datateknikutbildning i Linköping trots att det även är fråga om en utbildning med många platser (LIU-50100). Notera skillnaden i antal platser mellan grupp I och II i tabell 9. Tabellen visar meritvärde för sist antagen i resp. grupp, samt antagna, reserver och behöriga.

Det kan också bli fallet, att trots att intentionen uppfylls – dvs. att det blir högre krav i grupp II än i grupp I – blir skillnaderna anmärkningsvärda. Ett extremt exempel är civilingenjörsutbildning i fysik och elektroteknik, vid Lin-

köpings universitet, där sist antagen i grupp I hade 13,43 och sista antagen i grupp II hade 22,05. I grupp II fanns då bara en plats och i grupp I fem.

Läkarutbildningen

Förhoppningen fanns att de nya reglerna skulle innebära att man i större utsträckning kunde undvika lottning för sökande med maximala meriter till läkarutbildningen. Alla som har kompletterat sig fram till 20,00 skulle nu endast få konkurrera i grupp II medan de som har högsta betyg direkt från gymnasieskolan skulle finnas i grupp I. Eftersom många har kompletterat sig upp till 20,00, och ett mindre antal lämnar gymnasieskolan med högsta möjliga meriter, så skulle det kanske inte krävas 22,5 i grupp I. Resultatet blev emellertid att det krävdes maximala poäng i alla grupperna i betygsurvalet för läkarutbildningen. Däremot krävdes inte maximala meriter i högskoleprovgruppen utan ”endast” 1,9 poäng.

En hypotes om varför det krävdes maximala meriter i grupp I är att många sökande med 20,00 med okompletterade betyg insåg att reglerna borde innebära att de slapp konkurrera med sådana som kompletterat sig upp till 20,00 i grupp I. Det kan alltså ha varit mer intressant för sökande till läkarutbildningen att särskilt söka till höstterminen 2010 för att dra nytta av denna fördel med de nya reglerna.

Fenomenet med lägre poäng för sist antagen uppträder inte för läkarutbildningen, utan det krävdes samma meriter i både grupp I och II, dvs. 22,5.

Varför lägre meritvärde i grupp II än i grupp I?

Den stora skillnaden i antalet platser mellan grupp I och II kräver att det är stora skillnader mellan grupperna för att meritvärdet ska bli lägre i grupp II. Det är förvånande att det har inträffat.

Vi tror att det finns två förklaringar till fenomenet och att de är sammankopplade. Den första beror på att det finns skillnader i meritvärde mellan de som har behörighetskompletterat och de som har konkurrenskompletterat. En sökande som har konkurrenskompletterat får tillgodoräkna det ursprungliga värdet i grupp I och kompletteringen i grupp II. Det kompletterade värdet bör vara högre än det ursprungliga. Den som har behörighetskompletterat får däremot endast tillgodoräkna sitt värde i grupp II eftersom den sökande inte är behörig utan kompletteringen. Om det finns fler som har behörighetskompletterat än som har konkurrenskompletterat och de även har låga meritvärden kan fenomenet uppträda.

Den andra förklaringen, är att det finns sökande som inte får tillgodoräkna sig meritpoäng (dvs. sökande födda före 1984, eller med betyg utfärdade 2003 eller senare) men att dessa i större utsträckning än yngre sökande har kompletterat. De har alltså genomgående lägre meritvärde eftersom de helt saknar meritpoäng och det finns även sådana som haft svårt att komma upp i maximalt poäng. Det senare avser de tre eller fyra årgångar från gymnasie-

skolan och vuxenutbildningen som gått under perioden 2003–2006 och i stor utsträckning 2007, men som först i efterhand fått besked om att de skulle få tillgodoräkna sig meritpoäng. De varierande villkoren för olika sökandegrupper skulle kunna förklara att meritvärdet för senast antagen har blivit lägre i grupp II. I exemplen på föregående sidor ser vi också att det är stor skillnad mellan antalet behöriga sökande i grupp I och i grupp II.

Vi har inte tillgång till individdata för att kontrollera de utbildningar som redovisats ovan. Men ett exempel kan konstrueras utifrån respondenterna i enkätundersökningen i nästa avsnitt och deras meritvärden samt hur de placerats i urvalsgrupperna. Den rena konkurrenskompletteringen är begränsad (49 finns i både grupp I och II, se tabell 10 nedan) medan däremot behörighetskompletteringen är omfattande (112 st.). I exemplet har mer än dubbelt så många behörighetskompletterat som konkurrenskompletterat.

	B I	B II	B I och II
Lägsta och högsta meritvärde	9,3–22,5	10,66–21,75	12,4–21,75
Genomsnittligt meritvärde	16,72	15,15	15,26
Antal i gruppen	280	112	49
Stdv.	3,08	2,38	2,38

Tabell 10. De svarandes meritvärde fördelat på urvalsgrupperna I och II ur enkäten i nästa kapitel.

I exemplet blir det genomsnittliga meritvärdet något högre för grupp I än för meritvärden som endast skulle tillhöra grupp II (skillnaden mellan grupp I och II är 1,57). De sökande som också skulle ha värden i både grupp I och II (skillnaden mellan grupp I samt B I och B II är 1,46) har något bättre resultat än de sökande som enbart har värden i grupp II. Det framgår också att majoriteten av kompletteringarna avser behörighetskompletteringar och att ett mindre antal har konkurrenskompletterat. I exemplet har ingen i grupp II maxvärdet 22,5 utan maximalt meritvärde i gruppen blir 21,75 och spridningen mindre än i grupp I. Bland dem som har meritvärden i både grupp I och II är spridningen ännu mer begränsad och lägsta värdet är något högre än för grupp II och det högsta värdet samma som i grupp II.

Exemplet är en rimlig förklaring till fenomenet att det blivit lägre i grupp II än grupp I, men det bör undersökas för ett antal utbildningar på basis av individuella betyg.

Högskoleprovet

Antalet platser för sökande med högskoleprovresultat fördelas så att minst en tredjedel ska avsättas för sökande med provresultat. Eftersom det är frivilligt att skriva provet varierar antalet sökande med provresultat för olika utbildningar. Men antalet platser är fast, dvs. minst en tredjedel av platserna ska fördelas för sökande med högskoleprovresultat. Det kan innebära att resultatet för sist antagen ibland blir mycket lågt. För ett utbildningsalternativ blev

det inte högre än 0,1 vilket måste betraktas som ett misslyckat resultat för den som skrivit provet. I normalfallet blir det dock högre men spridningen är betydande för de olika utbildningarna.

Man kan ställa sig frågan om kraven för att bli antagen via högskoleprovsresultat verkligen är jämförbara med att bli antagen via betyg. Till Stockholms universitet, socionomprogrammet med inriktning mot socialpedagogik, krävdes 20,42 för att bli antagen i grupp I medan det krävdes 1,4 för att bli antagen via högskoleprovet. I betygsgruppen krävs det med andra ord nästan maximala poäng medan det fortfarande finns möjlighet till en avsevärd förbättring på högskoleprovet även om resultatet inte var uppseendeväckande lågt.

Våra resultat pekar på att det finns anledning att se över antalet platser som sätts av för sökande med högskoleprovsresultat. Om antalet platser reduceras skulle poängen i urvalsgruppen stiga.

Sökande med utländska betyg – grupp III

Vi kan konstatera att antalet sökande i många fall varit för lågt för att generera en plats i grupp III. Totalt fanns det 264 sökalternativ till program och 237 till kurser där det inte skapades någon plats i grupp III. För socionomutbildningen har detta inträffat på 18 av 31 sökalternativ och för sjuksköterskeutbildningen i 20 av 43 sökalternativ.

Uppgifter från VHS visar också att per den 7 september 2010 hade 174 av 265 behöriga sökande med betygsvärdet 491 antagits och 271 av 481 med meritvärdet 500 antagits. Endast lite fler än hälften med högsta möjliga meritvärde har alltså antagits i grupp III. Det är uppseendeväckande att sökande med högsta möjliga meritvärde inte antas och är förmodligen en illustration av att det i många fall inte blev några platser för grupp III.

Samma problematik är vanlig även för folkhögskolegruppen (grupp IV) men där i något mindre omfattning än i grupp III. Det har där inträffat i 10 fall av 31 på socionomutbildningen och i 8 av 43 fall på sjuksköterskeutbildningen.

Meritpoäng

Metoden att redovisa meritpoäng

Redovisningen i denna del bygger även på underlag från VHS. I NyA separeras dock inte jämförelsetal från meritpoäng utan det är endast den sökandes meritvärde (dvs. det sammanlagda värdet av jämförelsetal och meritpoäng) som går att få fram. Att i efterhand försöka skilja jämförelsetal och meritpoäng kräver tillgång till individuella betyg och är därför ett mycket omfattande arbete som inte har varit möjligt att utföra inom det här projektet.

VHS har emellertid tagit fram tabeller för att visa för hur många sökalternativ som en sökande fått poängpåslag för. Eftersom meritpoäng bara utfaller på vissa fasta poängsteg bör materialet ge en god bild av hur många sökande

som fått meritpoäng. Meritpoäng får en sökande bara enligt poängstegen 0,25; 0,5; 0,75; 1; 1,25; 1,5; 1,75; 2; 2,25 och 2,5.

Denna metod medför en viss dubbelräkning eftersom en individ kan få poängpåslag både genom meritpoäng och genom kompletteringar. Individer kan också dubbelräknas för påslag om en sökande har sökt samma utbildning till olika orter men där behörighetskraven har varit olika. I redovisningarna som följer anges alltså att fler personer fått meritpoäng än vad som faktiskt varit fallet. Dubbelräkningen blir särskilt besvärande i tabellen som gäller fördelningen totalt av meritpoäng där en sökande kan få olika poängpåslag för olika utbildningar. Det går därför inte att summera tabellerna men däremot går det att identifiera ungefär hur många som fått meritpoäng och i vilka ämnen man fått meritpoäng eller poängpåslag. Antalet som fått maximalt meritpoäng bör vara tillförlitligt eftersom det inte finns någon möjlighet att få mer meritpoäng än 2,5.

Det går även att redovisa i vilka ämnen som de sökande fått poängpåslag även om kursen måste identifieras för varje sökalternativ eftersom den särskilda behörigheten varierar.

Vanligt med 2,5 meritpoäng

Tabellerna visar tre saker; att förhållandevis många lyckats skaffa sig maximalt antal meritpoäng; kvinnor lyckas ofta tillgodoräkna fler meritpoäng än män och att meritpoängen inte fördelas linjärt, dvs. vissa poängpåslag är vanligare än andra och de lägre poängpåslagen är ovanliga.

Tabell 11 visar att 40 procent av de sökande som får tillgodoräkna sig meritpoäng når 2,5 poäng. För varje möjligt påslag med meritpoäng får fler kvinnor poängtillägg för fler sökalternativ än män och i samtliga fall i större utsträckning än sin andel av de sökande.

64 procent av kvinnorna får det högsta möjliga poängsteget – 2,5 – och 36 procent av männen. Kvinnor får 2,5 i större omfattning än i förhållande till sin andel av de sökande och män i något mindre omfattning. Totalt har 147 000 sökande fått meritpoäng och om kring 40 procent eller nästan hälften av dessa (60 500) har uppnått 2,5 meritpoäng. Att kvinnor får mer meritpoäng är kanske inte så överraskande eftersom kvinnor i allmänhet har bättre betyg än män, men meritpoängen förstärker förmodligen ändå kvinnornas andel av studenterna eftersom de då bör få högre meritvärde än männen.

Den icke-linjära fördelningen beror till en del på att det är olika skala för områdeskurserna och för de övriga tre meritämnen, matematik, moderna språk och engelska. Områdeskurserna kan ge poäng för stegen 0,25, 0,5, 0,75 osv., medan matematik, moderna språk och engelska endast ger hela och halva poäng. En sökande med meritpoäng har i allmänhet inte 0,25; 1,25 eller 1,75 poäng utan det är vanligare med poängtal på 0,5 eller 1 osv.

Poängfördelningen beror också på att ett antal kurser ingår i gymnasieprogrammen redan. Det innebär att många sökande minst når 1,5; 2 och 2,5

meritpoäng. Det är tydligt att det går att kombinera meritkurser och nå de högsta poängpåslagen.

Meritpoäng	Antal kvinnor	Andel %	Poäng	Antal män	Andel %	Totalt antal
0,25	1 092	65	0,25	593	35	1 685
0,5	10 012	57	0,5	7 546	43	17 558
0,75	4287	61	0,75	2 691	39	6 978
1	19 346	58	1	14 053	42	33 399
1,25	6 172	56	1,25	4 708	44	10 880
1,5	24 506	53	1,5	21 215	47	45 721
1,75	6 143	56	1,75	4756	44	10 899
2	24 362	56	2	19 080	44	43 422
2,25	5 571	60	2,25	3 647	40	9 218
2,5	38 972	64	2,5	21 608	36	60 580
Totalt	86 933	58	Totalt	60 475	42	147 480

Tabell 11: Meritpoäng för kvinnor och män samt totalt per steg i relation till deras andel av de sökande.

Tabell 12 nedan visar meritpoäng fördelat på de ämnen som kan ge meritpoäng och antal individer som fick poängtillägg för varje ämne. Här redovisas varje ämne separat och efter poängsteg. Eftersom ämnena redovisas separat stannar skalan vid 1,5 och fortsätter inte till 2,5 som ovan. Därför stannar skalan vid ett (1) för områdeskurser, matematik och engelska där detta är maxvärdet. Endast moderna språk kan ge 1,5 meritpoäng och endast områdeskurser kan ge poäng per 0,25 steg. Notera att för vissa ämnen är inte alla poängfördelningar möjliga och då finns ett streck i den rutan.

Meritpoäng	Områdeskurser	Moderna språk	Matematik	Engelska
0,25	19 823	--	--	--
0,5	42 078	35 425	77 213	109 753
0,75	15 202	--	--	--
1	52 265	32 595	60 227	38 927
1,5	--	9 803	--	--
Totalt per ämne	97 704	68 552	114 660	133 513

Tabell 12: Meritpoäng per ämne och per steg. Totalt för sökande.

Sista raden visar det totala antalet sökande som kvalificerat sig för meritpoäng i ämnet. En sökande får maximalt tillgodoräkna sig 2,5 meritpoäng även om han eller hon kvalificerar sig för fler. Därför går det inte att summera i tabellen.

Engelska, matematik och områdeskurserna tycks vara de inslag som givit meritpoäng för flest individer medan betydligt färre fått meritpoäng för moderna språk trots att det som meritämne ger flest meritpoäng. Det tycks

vara vanligare att få meritpoäng för engelska C än för steg 5 i moderna språk¹⁴ – bägge ger ett meritpoäng.

Att engelska B ger meritpoäng för många beror på att kursen ingår i ett flertal gymnasieprogram men inte är ett så vanligt krav för särskild behörighet. Att många sökande har fått meritpoäng i matematik är inte heller så överraskande med tanke på att högskolans största sektor är utbildning inom humaniora och samhällsvetenskap där det endast i undantagsfall ställs krav på särskild behörighet i matematik. En sökande med kurser i matematik har till sådana utbildningsalternativ stora möjligheter att få 1 meritpoäng i matematik.

Tabell 13 redovisar utfallet av meritpoäng per ämne för kvinnor, tabell 14 för män. Redovisningsprincipen är densamma som för tabell 12.

Meritpoäng	Områdeskurser	Moderna språk	Matematik	Engelska
0,25	12 388	--	--	--
0,5	24 758	21 591	47 039	64 517
0,75	8 389	--	--	--
1	29 217	22 667	34 036	23 295
1,5	--	7 383	--	--
Totalt per ämne	56 244	44 813	68 197	78 467

Tabell 13: Meritpoäng för kvinnor per steg och per ämne och områdeskurser.

Störst antal kvinnor har fått meritpoäng i engelska, följt av matematik, områdeskurser och sist moderna språk. Men störst antal kvinnor har fått 0,5 meritpoäng i engelska, 0,5 i matematik och relativt många 1 meritpoäng i matematik.

Meritpoäng	Områdeskurser	Moderna språk	Matematik	Engelska
0,25	7 435	--	--	--
0,5	17 320	13 834	30 174	45 236
0,75	6 813	--	--	--
1	23 048	9 928	26 191	15 632
1,5	--	2 420	--	--
Totalt per ämne	41 460	23 739	46 463	55 046

Tabell 14: Meritpoäng för män per steg och per ämne och områdeskurser.

Även engelska är det viktigaste meritämnet för männen följt av matematik, områdeskurser och slutligen moderna språk. Men det är betydligt färre män än kvinnor som fått meritpoäng för moderna språk i relation till de övriga meritämnena.

14. I själva verket är det något färre som har meritpoäng för steg 5. Högskolorna tillgodoräknar även kunskaper för steg 6 och 7 i moderna språk med 1,5 meritpoäng. En sökande kan emellertid få 1,5 meritpoäng antingen för steg 5 i moderna språk eller för steg 4 samt steg 2 i ett annat modernt språk.

Meritpoäng för de fem utbildningarna

Socionomutbildningen

För särskild behörighet till socionomutbildningen krävs områdesbehörighet 5, vilken innehåller krav på godkänt betyg i kurserna matematik B och samhällskunskap A. Eftersom de särskilda behörighetskraven inte är så omfattande har det funnits stora möjligheter att skaffa sig meritpoäng inom matematik, moderna språk och engelska. Områdeskurserna har gett meritpoäng för många sökande, t.ex. kurserna biologi A eller etik och livsfrågor.

Meritpoäng	Områdeskurser	Moderna språk	Matematik	Engelska
0,25	496	--	--	--
0,5	2 288	1 665	3 496	6 270
0,75	379	--	--	--
1	5 130	1 848	1 476	2 467
1,5	--	550	--	--
Totalt per ämne	8 016	3 963	4 616	8 721

Tabell 15: Antal sökande med meritpoäng per ämne och per poängsteg för socionomutbildningen.

Ett ganska stort antal sökande har fått meritpoäng genom engelska B och matematik C. Några lärosäten har inte tillämpat kravet på matematik B i områdesbehörigheten och inte krävt någon matematik alls förutom grundläggande behörighet. Därför ger matematik B meritpoäng i en del fall för den här utbildningen trots att kursen krävs för särskild behörighet. Omkring 40 procent har skaffat sig 2,5 meritpoäng.

Meritpoäng	Antal kvinnor	Andel %	Poäng	Antal män	Andel %	Totalt antal
0,25	50	79	0,25	13	21	63
0,5	355	74	0,5	121	26	476
0,75	246	83	0,75	50	17	296
1	886	84	1	168	16	1 054
1,25	243	81	1,25	55	19	298
1,5	1 766	80	1,5	437	20	2 203
1,75	157	78	1,75	42	22	199
2	1 722	81	2	388	19	2 110
2,25	100	71	2,25	39	29	139
2,5	3 320	84	2,5	620	16	3 940
Totalt	7 935	82	Totalt	1 736	18	9 671

Tabell 16: Meritpoäng per sökande fördelat per meritpoängssteg för socionomutbildningen.

Sjuksköterskeutbildningen

För sjuksköterskeutbildningen krävs områdesbehörighet 16, dvs. matematik B, naturkunskap B och samhällskunskap A. Som framgår av tabellen har det varit vanligast att få meritpoäng för engelska B och för områdeskurser.

Meritpoäng	Områdeskurser	Moderna språk	Matematik	Engelska
0,25	592	--	--	--
0,5	2 742	2 002	2 245	6 518
0,75	698	--	--	--
1	4 100	1 666	2 240	2 064
1,5	--	433	--	--
Totalt per ämne	8 065	4 095	4 466	8 572

Tabell 17: Meritpoäng per sökande fördelat per ämne och per poängsteg för sjuksköterskeutbildningen.

Precis som socionomutbildningen är det här en utbildning där kvinnor dominerar men för det högsta poängtillägget 2,5 finns en mycket liten skillnad mellan könen när det gäller detta poängtal i förhållande till sin totala andel. De sökande kvinnorna utgör 82 procent men 84 procent når 2,5. Även här når omkring 40 procent av de sökande 2,5 meritpoäng.

Meritpoäng	Antal kvinnor	Andel %	Poäng	Antal män	Andel %	Totalt antal
0,25	73	97	0,25	8	3	81
0,5	269	81	0,5	61	19	330
0,75	376	86	0,75	61	14	437
1	1 073	85	1	191	15	1 264
1,25	347	81	1,25	82	19	429
1,5	1 541	82	1,5	326	18	1 867
1,75	159	80	1,75	41	20	200
2	1 087	81	2	261	19	1 348
2,25	108	72	2,25	41	28	149
2,5	3 288	84	2,5	608	16	3 896
Totalt	8 217	83	Totalt	1 660	17	9 877

Tabell 18: Antal sökande med meritpoäng per ämne och per poängsteg för sjuksköterskeutbildningen.

Civilekonomutbildningen

För behörighet till civilekonomutbildningen tillämpas områdesbehörighet 4. Därmed ställs krav på godkänt betyg i engelska B, matematik C och samhällskunskap A. Inga lärosäten har beslutat att sänka kraven. Däremot har några lärosäten fått tillstånd av Höskoleverket att för sökalternativ med språklig profil kräva moderna språk steg 3. Eftersom engelska B är ett krav för särskild behörighet går det endast att få meritpoäng för kursen engelska C inom ämnet. Däremot förefaller många ha steg 4 i moderna språk.

Meritpoäng	Områdeskurser	Moderna språk	Matematik	Engelska
0,25	1 037	--	--	--
0,5	1 517	2 220	2 032	--
0,75	1 380	--	--	--
1	4 407	2 758	1 826	3 525
1,5	--	1 083	--	--
Totalt per ämne	8 325	6 047	3 832	3 525

Tabell 19: Meritpoäng per sökande fördelat per ämne och per poängsteg för civilekonomutbildningen.

Eftersom det har varit något mer omfattande krav för särskild behörighet har det varit områdeskurser som flest har skaffat sig meritpoäng genom. Civilekonomutbildningen är en utbildning som har en större andel män än kvinnor med meritpoäng. En större andel kvinnor än män har ändå uppnått högsta möjliga meritpoängsresultat.

Meritpoäng	Antal kvinnor	Andel %	Poäng	Antal män	Andel %	Totalt antal
0,25	63	48	0,25	67	52	130
0,5	208	38	0,5	335	52	543
0,75	231	42	0,75	311	48	542
1	754	37	1	1 255	63	2 009
1,25	275	44	1,25	345	46	620
1,5	741	41	1,5	1 075	59	1 816
1,75	318	49	1,75	323	51	641
2	930	52	2	859	48	1 789
2,25	329	60	2,25	223	40	552
2,5	1 044	56	2,5	804	44	1 848
Totalt	4 783	46	Totalt	5 487	54	10 270

Tabell 20: Antal sökande med meritpoäng per ämne och per poängsteg för civilekonomutbildningen.

De mer omfattande behörighetskraven tycks innebära att det varit svårare att nå 2,5 meritpoäng för civilekonomutbildningen än för föregående två. Omkring 18 procent av de sökande har nått 2,5 meritpoäng.

Civilingenjörsutbildningen

Civilingenjörsutbildningarna har möjlighet att välja en av två områdesbehörigheter för särskild behörighet; 9 eller 10. Alla lärosäten som ger denna utbildning har valt områdesbehörighet 9, vilket innebär krav på fysik B, kemi A och matematik E. Några få lärosäten har sänkt kraven till matematik D.

Meritpoäng	Områdeskurser	Moderna språk	Matematik	Engelska
0,25	342	--	--	--
0,5	2 507	3 593	901	7 144
0,75	819	--	--	--
1	7 245	2 020	8	7 165
1,5	--	1189	--	--
Totalt per ämne	10 753	6 768	909	11 294

Tabell 21: Meritpoäng per sökande fördelat per ämne och per poängsteg för civilingenjörsutbildningen.

Relativt få sökande till civilingenjörsutbildningen har alltså kunnat tillgodoräkna sig meritpoäng i matematik eftersom det inte går att få fler meritpoäng i matematik då kravet på särskild behörighet är matematik E och det inte finns några ytterligare kurser som kan ge meritpoäng. Paradoxalt kan inte sökande i nästan någon utsträckning alls tillgodoräkna meritpoäng i ett av de ämnen som är viktigast för att genomföra utbildningen.

Meritpoäng	Antal kvinnor	Andel %	Poäng	Antal män	Andel %	Totalt antal
0,25	--	0	0,25	17	100	17
0,5	45	30	0,5	101	70	146
0,75	41	28	0,75	103	72	144
1	94	20	1	381	80	475
1,25	72	16	1,25	382	84	454
1,5	583	21	1,5	2 198	79	2 781
1,75	86	21	1,75	320	79	406
2	911	28	2	2 181	71	3 092
2,25	48	24	2,25	151	76	199
2,5	1 810	41	2,5	2 649	59	4 459
Totalt	3 483	30	Totalt	7 992	70	11 475

Tabell 22: Antal sökande med meritpoäng per ämne och per poängsteg för civilingenjörsutbildningen.

För civilingenjörsutbildningen når 38 procent av de sökande 2,5 meritpoäng.

Läkarutbildningen

För särskild behörighet till läkarutbildningen krävs områdesbehörighet 13, vilket innebär krav på godkänt betyg i kurserna matematik D, biologi B, kemi B och fysik B. För denna utbildning är det därmed bara matematik E som kan ge meritpoäng i ämnet matematik. Moderna språk krävs inte för särskild behörighet och inte heller engelska, men dessa ämnen ingår obligatoriskt i flera gymnasieprogram. Därmed skulle en sökande potentiellt kunna få full meritpoäng genom att läsa engelska B och C (1 meritpoäng) samt steg 5 i moderna språk (1,5 meritpoäng). Det är inte så sannolikt att en sökande får rum med dessa kurser inom sitt gymnasieprogram eftersom det skulle kräva 800 gymnasiepoäng, dvs. omfatta nästan en tredjedel av programmets utrymme på 2

500 poäng. Mer sannolikt är en sökande här kombinerar framför allt områdeskurser med engelska och dessutom läser utökat program.

Meritpoäng	Områdeskurser	Moderna språk	Matematik	Engelska
0,2	1 293	--	--	--
0,5	1 870	1 803	3 668	3 252
0,7	58	--	--	--
1	209	1 736	--	2 362
1,5	--	795	--	--
Totalt per ämne	3 399	4 318	3 668	5 591

Tabell 23: Meritpoäng per sökande fördelat per ämne och per poängsteg för läkarutbildningen.

Ett vanligt sätt att kombinera meritpoäng för att få maximalpoängtal har varit 0,5 för områdeskurser, 1 poäng för moderna språk och eller engelska samt 0,5 poäng i matematik. Störst antal sökande har fått 0,5 meritpoäng i matematik vilket innebär att många av dem som sökt läkarutbildningen alltså valt att läsa E-kursen i matematik.

Fördelat på kvinnor och män samt på samtliga poängtal för meritpoäng ser bilden ut som nedan. Tabellen visar att en stor andel av de sökande lyckats nå maximalt antal meritpoäng och att det är ovanligt att de sökande får lägre än 2,5 meritpoäng. 40 procent av de sökande fick 2,5 meritpoäng. För steget 2,5 poäng får kvinnorna den större andelen i förhållande till sin andel av de sökande. Detta stämmer dock inte för alla intervall. En större andel män får tillgodoräkna sig 2,25 meritpoäng.

Meritpoäng	Antal kvinnor	Andel %	Poäng	Antal män	Andel %	Totalt antal
0,25	7	58	0,25	5	42	12
0,5	83	55	0,5	68	45	151
0,75	86	57	0,75	63	43	149
1	248	56	1	188	44	436
1,25	198	59	1,25	137	41	335
1,5	359	56	1,5	280	44	639
1,75	254	55	1,75	202	45	456
2	494	56	2	387	44	881
2,25	221	53	2,25	190	47	411
2,5	1 435	62	2,5	881	38	2 316
Totalt	3 318	58	Totalt	2 364	42	5 682

Tabell 24: Antal sökande med meritpoäng per ämne och per poängsteg för läkarutbildningen

Sammanfattning

Genomgången av meritpoäng för de fem utbildningarna visar att det har varit vanligt att skaffa sig meritpoäng för engelska B (0,5 meritpoäng), för matematik och för områdeskurserna. Färre sökande har meritpoäng för moderna

språk. Engelska B är en vanlig kurs i gymnasieskolan och krävs bara för särskild behörighet i områdesbehörigheterna nummer: 2, 4, 6, 6A, 6B och 6C. Men det är vanligt att lärosätena har sänkt behörighetskravet i engelska. Kursen ger alltså meritpoäng i mycket stor utsträckning.

Moderna språk ingår obligatoriskt i både naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammen i gymnasieskolan – om än i olika omfattning – och områdeskurser är i stor utsträckning även de, obligatoriska.

Det är inte ett självklart val att eleverna i större utsträckning väljer att läsa matematik än engelska och moderna språk. Det val av meritkurs som ger mest poäng är moderna språk, dels eftersom det totalt kan ge 1,5 meritpoäng vilket är 0,5 meritpoäng mer än engelska och matematik, dels eftersom det är ovanligt att det ämnet krävs för särskild behörighet.

Att moderna språk ändå inte är vanligare som meritkurs kan bero på att elever valt att byta språk från grundskolan när de börjat i gymnasieskolan och att det då blir svårt att då få plats med de 300 gymnasiepoäng som krävs för att nå 0,5 meritpoäng. De kan också ha valt bort moderna språk i grundskolan till förmån för engelska eller svenska och det blir då även svårt att nå 300 gymnasiepoäng och få 0,5 meritpoäng.

För elever som är intresserade av teknik eller naturvetenskapsområdet är kraven för särskild behörighet ofta omfattande, vilket gör att det kan vara svårt att få meritpoäng inom matematik. Matematik E är t.ex. ett vanligt krav för civilingenjörsutbildning och då finns ingen möjlighet att välja någon ytterligare kurs för att få meritpoäng i matematik. Men är en sökande intresserad av en utbildning där matematik inte ingår i den särskilda behörigheten kan det då vara lättare att välja till en kurs i matematik än att läsa moderna språk.

Vi konstaterar att när den särskilda behörigheten är omfattande ger inte meritkurserna lika mycket påslag på jämförelsetalet, t.ex. är det ovanligt att få meritpoäng för matematik för civilingenjörsutbildningen trots att ämnet rimligen har stor betydelse för utbildningen. Moderna språk ingår inte i de flesta högskoleutbildningar men kan ge mycket meritpoäng ändå.

Man kan fundera på i vilken utsträckning som meritpoängen har berott av aktiva val hos de sökande. Vi ska studera de sökandes val lite närmare i nästa avsnitt.

Enkät till sökande till höstterminen 2010

Inledning

Högskoleverket beslutade att under 2010 genomföra en enkätundersökning för att få kunskap om hur de sökande uppfattat effekterna av de nya reglerna och deras attityder till dem. Vi ville veta t.ex. om reglerna har hindrat eller ökat möjligheterna att bli antagen, enligt de sökande? Hur har fördelningen mellan yngre eller äldre sökande påverkats, t.ex. genom att kompletteringar värderas i en egen grupp? Det var också viktigt att få fram uppgifter på individnivå om reglerna har påverkat beteendet i samband med ansökan till högskolan.

Enkäten innehåller fyra huvudsakliga områden; hur man valt inom gymnasieskolan eller vuxenutbildning och i vilken omfattning man valt att komplettera; vilken information man fått; vad vet respondenterna om reglerna och hur de påverkas av dem, samt slutligen de svarandes attityder till reglerna. Enkäten finns i sin helhet i bilaga 1.

Svaren från enkätundersökningen har kompletterats med en del registeruppgifter och uppgifter från antagningsprocessen. På så vis har Högskoleverket kunna stämma av de sökandes svar angående t.ex. frågan om placering i urvalsgrupp, så att svaren stämmer med faktiska förhållanden. De allra flesta svarande har kunnat uppge korrekta svar på t.ex. i vilken urvalsgrupp de deltar.

SCB genomförde undersökningen på Högskoleverkets uppdrag under perioden september till november 2010. Undersökningen genomfördes som en pappersenkät med möjlighet att svara via webben.

Population och urval

De nya tillträdesreglerna är avsedda för antagning till högskoleutbildning på grundnivå som riktar sig till nybörjare. Populationen omfattar 145 452 sökande till nybörjarprogram vid universitet och högskolor hösten 2010. Urvalet bestod av 1 500 personer och totalt besvarade 663 personer enkäten, vilket var 44,2 procent av urvalet. En svarsfrekvens som tar hänsyn till övertäckning har beräknats till 44,3 procent. Från urvalsramen drogs ett obundet stratifierat slumpmässigt urval. Urvalet bestod alltså av 1 500 personer som fördelades (250 i varje) i sex strata eller grupper:

- Stratum 1: Sökande med svenskt betyg födda innan 1984, antagna.
- Stratum 2: Sökande med svenskt betyg födda innan 1984, ej antagna.
- Stratum 3: Sökande med svenskt betyg födda 1984 eller senare, antagna.
- Stratum 4: Sökande med svenskt betyg födda 1984 eller senare, ej antagna.

- Stratum 5: Sökande med utländska betyg, antagna.
- Stratum 6: Sökande med utländska betyg, ej antagna.

Aktuella adresser hämtades från Registret över totalbefolkningen (RTB).

Stratum	Population	Urval	Svarande	Oviktad svarsandel
1	10 617	250	115	46
2	16 068	250	105	42
3	56 406	250	111	44
4	59 776	250	86	34
5	1 259	250	135	54
6	1 326	250	111	44
Totalt	145 452	1 500	663	44,2

Tabell 25. Population och urval fördelat på stratum

Svarsfrekvensen är lägre än vad Högskoleverket hade hoppats på men avviker egentligen inte så mycket från svarsfrekvensen på de enkätundersökningar som Högskoleverket i övrigt genomfört under 2010. Svarsfrekvensen har här legat omkring 50 procent. Förklaringen till att svarsfrekvensen blivit ännu lägre här, är att beslutet att inkludera personer som inte antagits, dragit ner svarsfrekvensen ytterligare och att den grupp som vi har försökt nå – dvs. de i stratum 3 och 4 – generellt har en låg benägenhet att svara på enkäter. SCB:s erfarenhet är att yngre är mindre benägna att svara på enkäter och att det är detta som slår igenom.

Detta framgår av tabellen ovan som visar att de yngre sökande som inte blev antagna är de som svarat i lägst grad, 34 procent (stratum 4). I högst grad svarade de som sökt och antagits med utländska gymnasiebetyg, 54 procent (stratum 5).

Undersökningens tillförlitlighet

Den låga svarsfrekvensen innebär att undersökningen blir mindre tillförlitlig och att det finns risk för skevheter i urvalet så att vissa grupper blir överrepresenterade. Bortfallet av svarande medför att det är få personer i varje stratum som faktiskt svarat. Samtidigt är tanken med en urvalsundersökning att det räcker med ett fåtal svarande för att få en bild av hela populationen om urvalet har gjorts på ett representativt sätt. I det här fallet har undersökningen utformats så att den innehåller 6 stratum som sammantaget ger en god representativitet för hela populationen, givet en god svarsfrekvens. I SCB:s redovisning av resultaten har man försökt hantera problem med utformning och bortfall genom att vikta de olika svaren. SCB har dels vikta för designen eller indelningen i stratum, dels vikta för bortfallet av svar varje individ, beroende på vilket stratum den tillhör.

SCB:s viktning innebär därmed att den låga svarsfrekvensen blir ett mindre problem. Viktningen gör att svaren ändå blir representativ för hela populationen. Men bortfallet gör att det uppstår selektionseffekter, vilket gör att bearbetningar utifrån andra variabler blir osäkra. Det gäller t.ex. bearbetningar av utbildningsbakgrunden hos de sökandes föräldrar.

Högskoleverkets uppfattning är därför att resultaten måste tolkas med försiktighet och att det finns anledning att fortsätta följa antagningsreglerna, dels genom att fråga nybörjare om deras attityder till reglerna, dels genom att följa dessa nybörjare och se om deras prestationer i högskolan avviker från tidigare årgångar.

Resultat från enkätundersökningen

Påverkade de nya reglerna dina val i gymnasieskolan?

Frågan i rubriken var en av de inledande frågorna i enkäten. Frågan är central för reformen eftersom den viktigaste avsikten med meritpoängen är att reglerna ska påverka framförallt eleverna i gymnasieskolan att i högre grad välja kurser i matematik, moderna språk och engelska.

De sökande till höstterminen 2010 som har kunnat få tillgodoräkna sig meritpoäng är de som har läst enligt de kursplaner som infördes i gymnasieskolan höstterminen 2000 och i vuxenutbildningen höstterminen 2001, vilket innebär att det var åtta årgångar i gymnasieskolan som har haft möjlighet att tillgodoräkna sig maxpoäng (jämförelsetal och meritpoäng) i urvalet till och med 2010. Den första årgången började höstterminen 2000 och gick ut vårterminen 2003 och den senaste, började gymnasieskolan höstterminen 2007 och gick ut vårterminen 2010.

I praktiken var dock valmöjligheterna i gymnasieskolan obefintliga för fyra av årgångarna, dvs. de som gick ut gymnasieskolan mellan 2003 och 2006 hade inte möjlighet att välja meritkurser eftersom reglerna inte var kända då. För dem som gick ut vårterminen 2007 är det osäkert om det fanns information om meritpoäng. Det är även tveksamt om det fanns någon möjlighet att välja till en meritpoängskurs sent i utbildningen, dvs när informationen blev känd. Bland fritextsvaren finns exempel på att man inte kunnat välja till kurser i åk 3 när reglerna blev kända. Detta innebär att omkring hälften av gymnasieskolans årgångar (de som började höstterminerna 2000 till 2003) fick tillgodoräkna sig meritpoäng men hade ingen information så att de kunde välja meritkurser under sin gymnasietid. Däremot för dem som gick ut vårterminen 2008 var reglerna kända även om informationsläget var oklart.

Majoriteten av de svarande i enkäten svarar nej på den här frågan, dvs. de har inte valt i gymnasieskolan med tanke på reglerna. 76 procent (totalt) av de svarande uppger att de inte valde med tanke på de nya reglerna. Det är inte så uppseendeväckande mot bakgrund av förhållandena ovan. Men av dem som har betyg utfärdade 2003 eller senare dvs. de som är födda 1984¹⁵ eller senare och som har sökt till en nybörjarutbildning inom högskolan, svarar ändå 72 procent nej på frågan. Reglerna har inte påverkat deras val. Förklaringen är sannolikt den som beskrivits i föregående stycke, dvs. de kunde inte välja.

---

15. Respondenterna i enkäten delas in efter födelseår. I de allra flesta fall innebär detta att sökande födda före 1984 med betyg från svensk gymnasial utbildning inte fick tillgodoräkna sig meritpoäng medan de födda senare än 1984 fick göra det. Några svarande födda före 1984 kan t.ex. ha gjort studieuppehåll och därigenom fått meritpoäng på samma sätt som sökande födda efter 1984.

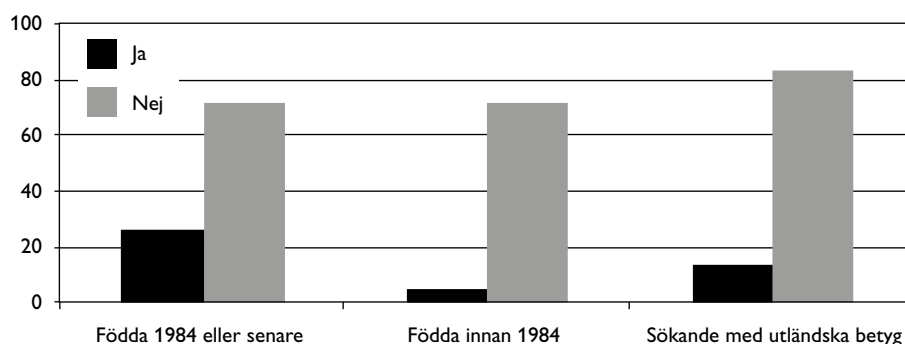

Diagram 1: Påverkade de nya reglerna dina val i gymnasieskolan? Fördelning i procent efter födelseår och utländska betyg. Varje svarandekategori summerar till 100 procent. Det är dock gruppen födda 1984 eller senare som är störst, jfr tabell 25.

De respondenter som har svarat att reglerna påverkade deras val finns bland sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning och är företrädesvis yngre, se diagram 2. Det är sökande som har gått ut gymnasieskolan 2009 eller senare som bör ha haft god tillgång till information. Det är också bland dessa som vi hittar dem som uppgett att de haft 2,5 meritpoäng, se sid 52.

De svarande i undersökningen som var 21 år eller yngre har i mycket stor utsträckning svarat ja på frågan. Det har alltså varit vanligt att välja med tanke på de nya reglerna för de yngre sökande och det har säkert gett dem en fördel.

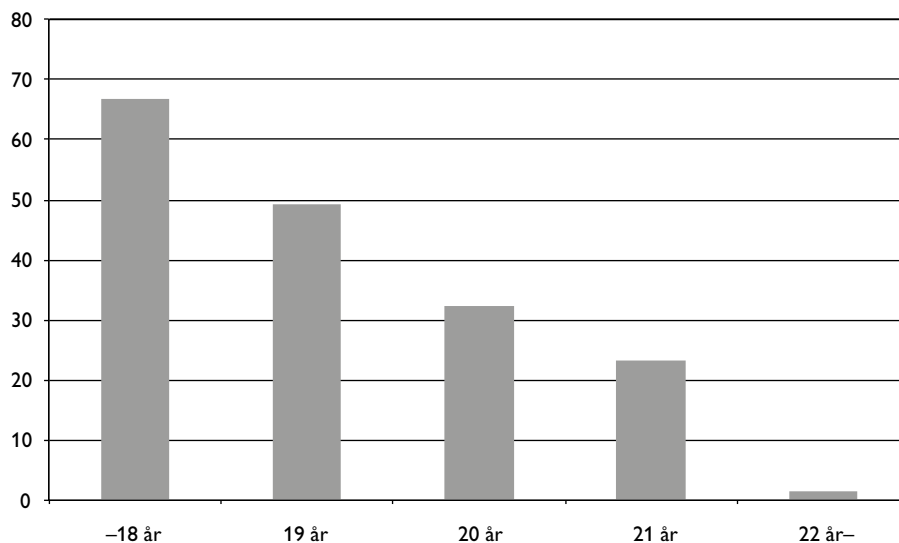

Diagram 2: De nya reglerna påverkade val i gymnasieskolan för framför allt 18 och 19-åringar. Fördelning i procent.

De svarande som inte har valt enligt reglerna fick därför en följdfråga, varför valde du inte med tanke på de nya reglerna? Bland sökandegruppen födda 1984 eller senare är det vanligaste svaret (62 procent) att man inte kände till reglerna när man gick i gymnasieskolan. Det näst vanligaste svaret (18 procent) på frågan är att man inte behövde välja aktivt eftersom det fanns tillräckligt många obligatoriska kurser i utbildningen som gav meritpoäng.

Med hjälp av SCB:s registerdata har det varit möjligt att jämföra respondenternas svar med deras föräldrars utbildningsbakgrund¹⁶. I detta avseende har inte föräldrarnas utbildningsbakgrund spelat någon roll för valet utan tidsfaktorn är avgörande. Det är små skillnader i svarsalternativen.

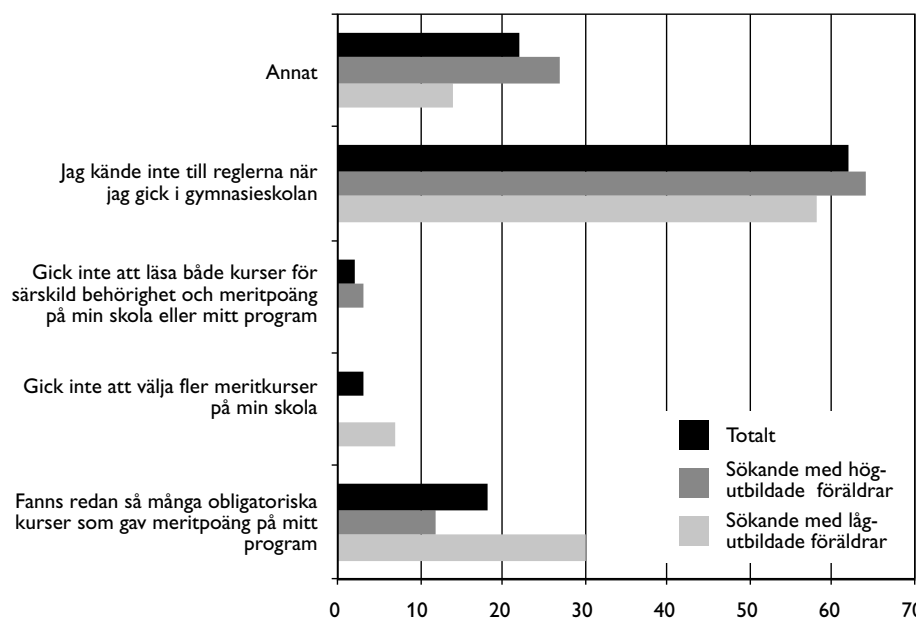

Diagram 3. Svar på frågan varför valde man inte enligt de nya reglerna sorterat efter föräldrarnas utbildningsnivå. Fördelning i procent.

Det fanns en möjlighet att ange fritextsvar på den här frågan. Ett vanligt svar är man gick ut gymnasieskolan för flera år sedan och därför inte hade någon möjlighet att välja enligt reglerna. Några skriver att de ”valde efter hjärtat” och ytterligare ett par personer att de fick reda på reglerna under årskurs 3 i gymnasiet när det inte fanns möjlighet att anpassa sig.

Tillförlitligheten när det gäller svar från sökande med utländska betyg, på just den här frågan är låg, men man kan också notera från enkätsvaren att flera sökande med utländska betyg anger att de har valt med tanke på reglerna. Vad de då förmodligen tänkte på är inte det som frågan avsåg i första hand, dvs. meritpoäng och utökat program eftersom dessa alternativ inte finns annat än för studerande i svensk gymnasial utbildning. Däremot var värderingen av utländska betyg sådan höstterminen 2010 att det var möjligt för utländska sökande att få tillgodoräkna sig alla former av kompletteringar utan att få nackdelen av att värderas i en kompletteringsgrupp. Svaren kan tolkas så att många sökande med utländska betyg också utnyttjat denna möjlighet.

16. Denna variabel avser faderns och moderns utbildningsbakgrund och är indelad i fyra kategorier; förgymnasial utbildning, gymnasial utbildning, eftergymnasial utbildning mindre än tre år och eftergymnasial utbildning mer än tre år. Ovan har de två förstnämnda fått beteckna lågutbildade och de två sistnämnda högutbildade. Om minst en förälder har eftergymnasial utbildning så har det räknats till kategorin högutbildade föräldrar.

Kompletteringar tillgodoräknas nämligen generöst i grupp III eftersom basen är 1 000 och inte 2 500 poäng som för sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning.

Vilka val gjorde du med tanke på reglerna?

Vi frågade också vilka val eleverna gjorde (frågan formulerades som i rubriken). Det visar sig att vanligast bland dem som uppger att de valt enligt de nya reglerna, är att välja att läsa fler kurser i matematik än vad som krävs för särskild behörighet, sedan fler kurser i moderna språk, utökat program, därefter meritpoäng i områdeskurser.

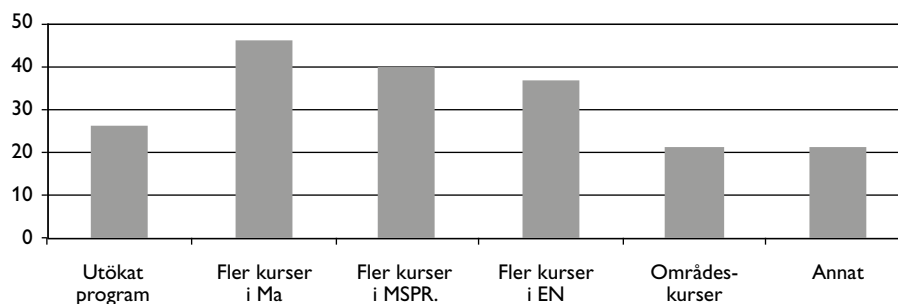

Diagram 4: Vilka val gjorde du med tanke på de nya reglerna? Svarsfördelning i procent. Observera att flera svarsalternativ var möjliga.

Resultaten från enkätundersökningen överensstämmer ganska väl med resultaten i föregående kapitel. Frekvensen på de meritkurser som varit vanligast stämmer dock inte helt med uppgifterna från VHS. I det föregående avsnittet av rapporten var engelska viktigast för meritpoäng följt av matematik, områdeskurser och moderna språk. Resultaten i enkätsvaren speglar kanske de vanligaste aktiva valen, och eftersom vissa kurser ingår i programmen blir hela bilden till slut något annorlunda.

Möjligheten att välja utökat program (jfr. svarsalternativet) är egentligen ingen möjlighet för eleven utan enligt gymnasieförordningen är det rektor som beslutar om utökat program. Det får då ingå fler gymnasiepoäng i elevens studiepensum än vad som krävs för ett nationellt program. Fördelen för eleverna med utökat program är att en elev kan få tillgodoräkna sig meritpoängen för en meritkurs genom att ha den i ett utökat program, men slippa räkna in betyget i sitt jämförelsetal om betyget blir sämre än förväntat. Om möjligheten att läsa utökat program inte hade funnits så hade eleverna kanske valt att avstå att läsa extra kurser eftersom det kunnat försämra resultaten, dvs. ett godkänt betyg som ska ingå när jämförelsetalet beräknas hade kunnat sänka meritvärdet.

Resultaten från frågan kan även belysas av resultat ur Skolverkets statistik¹⁷. Fyra av tio elever som fick slutbetyg våren 2010 hade läst utökat program. På NV-programmet hade andelen med utökat program ökat från 25 procent 2009 till 45 procent, och på SP från 17 till 35 procent. Antalet elever som läser mate-

17. Skolverket, PM 2010-12-20 Betyg och studieresultat i gymnasieskolan 2009/10

matik ökar också i alla del kurser. Extra anmärkningsvärt är kanske att den mest avancerade kursen, matematik E, ökar med 33 procent. I moderna språk ökar franska steg 4 med 30 procent och tyska steg 4 med 25 procent.

Skillnader mellan kvinnor och män

Det är intressant att notera att kvinnor och män uppger att de valt olika strategier för att skaffa sig meritpoäng, dvs. i relation till frågan ovan. Kvinnor har i högre grad valt matematik (55 procent kvinnor och 23 procent män) och män i högre grad moderna språk (31 procent kvinnor och 52 procent män). För meritkurser i engelska och utökat program var skillnaderna däremot små.

Påverkar föräldrarnas utbildningsbakgrund valen?

Det finns starka samband mellan höga betyg och föräldrarnas utbildningsbakgrund och det är därför intressant att undersöka om meritpoängen även visar samband med föräldrarnas utbildningsbakgrund. Ett försök har därför gjorts att bearbeta svaren med avseende på föräldrarnas utbildningsbakgrund. Det är viktigt att påpeka att det är ett litet urval av svar som har bearbetats i den här frågan.

På frågan om vilka val man har gjort för att skaffa sig meritpoäng är det små skillnader mellan de svarande när det gäller moderna språk och matematik, se diagram 5. Engelska är vanligare för svarande med högutbildade föräldrar.

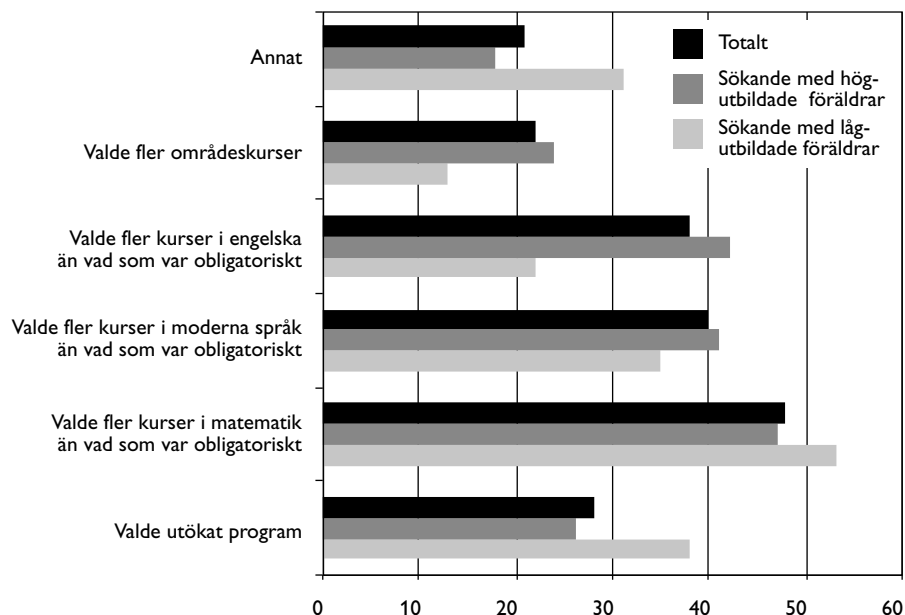

Diagram 5: Vilka val gjorde du med tanke på de nya reglerna fördelat efter föräldrarnas utbildningsbakgrund. Procent.

Man kan dock notera att fler med lågutbildade föräldrar uppgett att de valt utökat program. Sökande med högutbildade föräldrar har i större utsträckning valt att läsa engelska och områdeskurser. I den här undersökningen finns det

dock inga tydliga samband mellan föräldrarnas utbildningsbakgrund och val av meritkurser.

Har du försökt skaffa dig ett högre meritvärde efter gymnasieskolan?

Nästa fråga i enkäten framgår av rubriken. Ett ytterligare syfte med de nya reglerna har varit att de som har konkurrenskompletterat inte ska behöva konkurrera med dem som inte har haft den möjligheten, eller annorlunda uttryckt, att de som går ut gymnasieskolan inte ska behöva konkurrera om platser i högskolan med sådana som har haft flera år på sig att läsa upp betygen. Införandet av grupp II tyder på att man antagit att konkurrenskompletteringen varit omfattande.

Den här frågan ger en antydning om hur omfattande kompletteringen var höstterminen 2010. Vi kan emellertid inte veta om kompletteringen efter gymnasieskolan minskat som en följd av reglerna eller om den varit betydligt mindre redan innan de infördes eftersom det inte finns någon jämförelsepunkt.

Diagram 6: Har du försökt skaffa dig ett högre meritvärde efter gymnasieskolan? Fördelning i procent. Varje svarandekategori summerar till 100 procent, men faktisk gruppstorlek framgår i tabell 25.

Endast 6 procent av gruppen som är födda 1984 eller senare har försökt skaffa sig högre meritpoäng efter gymnasieskolan. Hela 93 procent svarar nej på frågan. För gruppen som är födda före 1984 är det något vanligare att ha försökt höja sitt meritvärde men det är inte säkert att benägenheten att komplettera är högre här jämfört med dem som är födda 1984 eller senare, eftersom den här gruppen har haft längre tid på sig att komplettera. 14 procent svarar ja och 86 procent nej. Sökande med utländska betyg har i högre grad än de övriga två grupperna försökt höja sitt meritvärde efter gymnasieskolan. 26 procent av den här relativt lilla gruppen svarar ja på frågan.

Skillnaderna är små mellan de olika kategorierna i undersökningen, dvs. mellan kvinnor (9 procent) och män (6 procent), antagna (7 procent) eller ej antagna (9 procent). Tidsfaktorn tycks alltså vara den mest avgörande faktorn för om de sökande försökt skaffa sig ett högre meritvärde efter gymnasieskolan.

Frågan om man har försökt skaffa sig ett bättre meritvärde efter gymnasieskolan ger bara små skillnader om man fördelar de sökande efter föräldrarnas utbildningsnivå. Svarande med lågutbildade föräldrar har i något större utsträckning försökt skaffa sig ett högre meritvärde efter gymnasieskolan.

Andel/Antal	Lågutbildade föräldrar	Högutbildade föräldrar	Totalt
Ja	9	5	6
Nej	91	95	94
Totalt antal	33 968	75 746	109 714

Tabell 26: Har du försökt skaffa dig ett högre meritvärde efter gymnasieskolan. Svaren sorterade efter föräldrarnas utbildningsbakgrund.

När det gäller frågan om vad man har valt att göra finns det en påtaglig osäkerhet bland de sökande. Det kan antyda att man inte har känt till begreppen i enkäten och att frågan därför varit svår att svara på eller att det har varit svårt att skilja ut svarsalternativ eftersom man inte känt till begreppen. De vanligaste aktiviteterna, enligt enkäten, är att läsa kurser som ger meritpoäng eller att läsa om samma kurser eller nya kurser, inom vuxenutbildningen. Korrespondensalternativet eller möjligheten att pröva efter gymnasieskolan hade ingen eller mycket få angett som ett alternativ.

Resultaten från frågan ger vid handen att kompletteringen inte har varit så omfattande. Ett skäl till detta skulle kanske kunna vara att många sökande varit medvetna om att det lönat sig i mindre utsträckning till höstterminen 2010. Det är däremot osäkert om det är verkligen förhåller sig så särskilt som de sökande i flera andra avseenden varit osäkra på reglernas konsekvenser.

Uppgiften är därför intressant att jämföra med andra källor. Skolverkets officiella statistik visar övergång till komvux efter fullföljd gymnasieutbildning första läsåret efter avslutat gymnasium. De som fortsätter till vuxenutbildningen direkt efter gymnasieskolan bör till en del återfinnas i grupp II i samband med att de söker till högskolan. Tabell 27 indikerar en svagt nedåtgående trend till och med läsåret 2007/08. Trenden måste följas längre innan man kan dra slutsatser, men eventuellt minskar kompletteringen.

Läsår	1:a läsåret efter gymnasieavgång	Totalt
2002–2003	12,2	76 636
2003–2004	13,7	80 480
2004–2005	13,7	83 980
2005–2006	11,9	85 312
2006–2007	9,7	90 070
2007–2008	9,9	93 580

Tabell 27: Utdrag ur Sveriges officiella statistik. Tabell 9 C övergång till komvux inom ett år efter fullföljd gymnasieutbildning. Källa: Skolverket

En annan uppgift som är intressant i sammanhanget, är att registreringen på högskolans basår ökar och tabell 28 visar en tydlig ökning på basåret för åldersgrupperna 19 och 20 år.

Läsår	Antal registrerade på basår	19 år	20 år
2007–2008	3 606	729	657
2008–2009	4 241	1 071	820
2009–2010	5 631	1 335	1 082

Tabell 28: Antal registrerade på basår. Källa: SCB

Ett skäl till detta kan vara att vuxenutbildningens platser minskat, men det kan också vara så att det blivit mindre attraktivt att komplettera där efter att de nya reglerna införts. Basåret kan vara ett mer gynnsamt sätt att komplettera utan att behöva värderas i grupp II¹⁸ eftersom det finns en garanterad plats på en utbildning knuten till basåret.

Högskoleprovet – en komplettering?

Att skriva högskoleprovet är ett annat sätt att förbättra sina chanser att bli antagen till högskolan. Undersökningen svarar inte på frågan om det blivit vanligare att skriva provet eftersom en jämförelsepunkt i tiden saknas. Det verkar dock vara mycket vanligt.

Endast en tredjedel av dem som besvarat enkäten uppger att de inte skrivit provet, medan lite mer än 60 procent har skrivit provet minst en gång. 33 procent hade skrivit provet en gång, 16 procent två gånger och 14 procent tre eller flera gånger.

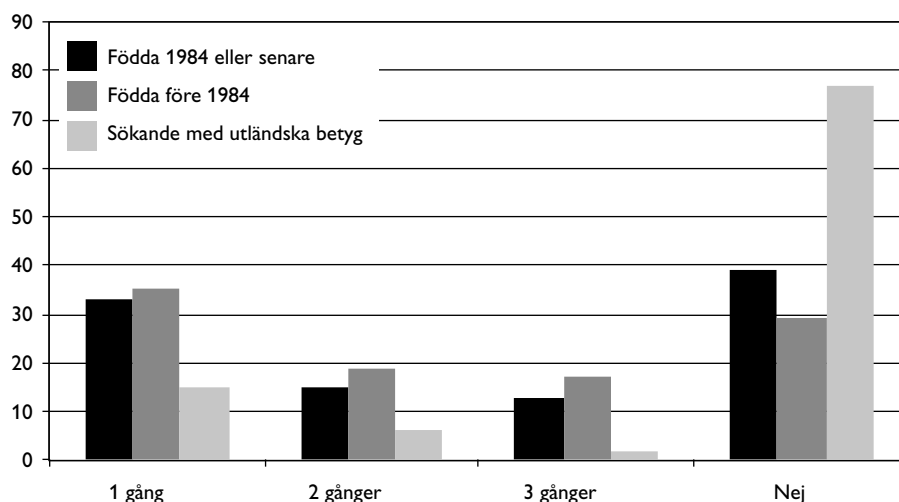

Diagram 7: Svar på frågan har du skrivit högskoleprovet och hur många gånger? Fördelning i procent.

18. Om en sökande inte utnyttjar garantiplatsen och söker en annan utbildning räknas basåret i det sammanhanget som en komplettering och den värderas då i grupp II.

Fler kvinnor än män har skrivit högskoleprovet. 54 717 kvinnor har skrivit provet minst en gång medan 35 618 män har skrivit provet minst en gång. Betydligt fler kvinnor än män har dock sökt till högskolan så jämfört med männen är deras andel inte avsevärt högre, 63 procent av kvinnorna har skrivit provet minst en gång mot 60 procent av männen.

När det gäller benägenheten att skriva högskoleprovet finns en tendens att sökande med högutbildade föräldrar skriver det oftare. I den här undersökningen är det en tydlig skillnad mellan grupperna när det gäller att skriva provet två och tre gånger.

	Lågutbildade föräldrar	Högutbildade föräldrar	Totalt
Ja, 1 gång	31	33	33
Ja, 2 gånger	10	19	16
Ja, 3 gånger	12	14	13
Nej	47	34	38
Totalt	33 967	76 552	110 519

Tabell 29: Har du skrivit Högskoleprovet? Svaren sorterade efter föräldrarnas utbildningsbakgrund.

Nästan 80 procent av de svarande har skrivit att skälet för att göra högskoleprovet var att man vill förbättra sina chanser att bli antagen. I detta avseende fanns små skillnader med hänsyn till föräldrarnas utbildningsbakgrund.

Information om de nya antagningsreglerna

För att kunna göra de val som reglerna förutsätter är det nödvändigt att eleverna och de som ska söka en högskoleutbildning, får god information. Det krävs inte bara att informationen är god på ett övergripande plan, utan att den enskilde också kan förstå vad som gäller för just honom eller henne. Vägledning av eleverna och de sökande blir viktig för att de ska kunna göra de efter omständigheterna bästa valen. Information och vägledning blir ännu viktigare för de nya reglerna där det krävs fler aktiva val. Det framtida valet av högskoleutbildning blir en faktor redan i gymnasieskolan eftersom antalet meritpoäng beror av särskilda behörighetskrav för en viss utbildning.

Vi ställde därför frågan om *var* man hade fått information om de nya reglerna och *vad* man tyckte om den information man hade fått. Resultaten på frågorna är inte överraskande.

De som har betyg utfärdade efter 2003, dvs. de som är födda 1984 eller senare har i betydligt större utsträckning än de övriga två grupperna fått vägledning i sin gymnasieskola eller vuxenutbildning. Flera svarande har angett att de kombinerat vägledning med information från medier eller Högskoleverkets webbplats och studera.nu. För sökande med betyg utfärdade före 2003 gäller att de i mycket liten utsträckning fått tillgång till vägledning. Det är också den grupp som har angett i störst utsträckning att de inte fått någon information om reglerna. Sökande med utländska betyg förefaller vara den

mest aktiva gruppen när det gäller att ta del av information via studera.nu med flera webbplatser.

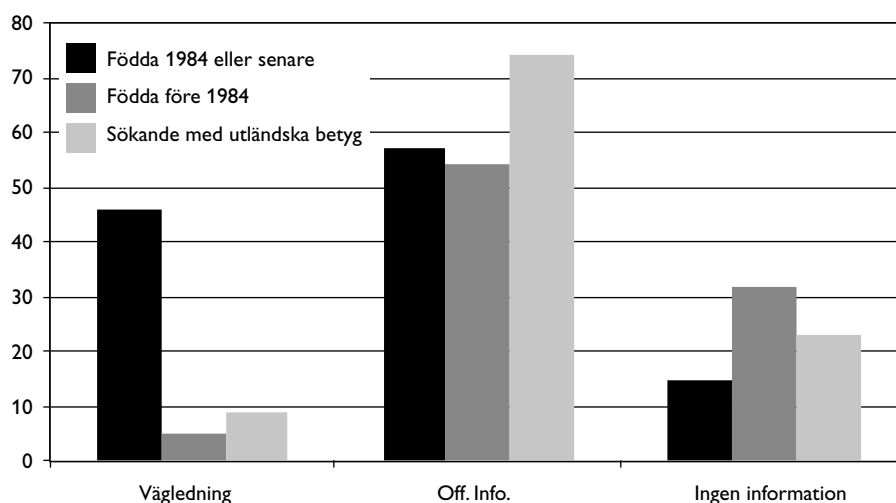

Diagram 8: Var har du fått information om de regler som ska tillämpas första gången till höstterminen 2010. Fördelning i procent. Respondenterna har kunnat ange flera svarsalternativ på den här frågan därför summerar svaren inte till 100 procent. Kategorin offentlig information är en samlingsbeteckning för svarsalternativen; via medier, via högskoleverkets webbplats, via studera.nu.

I nästa fråga skulle de svarande lämna ett omdöme om den information man har fått. Alternativet "bra" överväger för alla tre grupperna och gruppen sökande med utländska betyg var mest positiva. Det är ett överraskande bra resultat, åtminstone ur Högskoleverkets perspektiv som sedan 2006 arbetat med att försöka informera om reglerna. I arbetet har det ständigt kommit synpunkter på informationen från både vägledare och potentiella sökande som i många fall varit mycket okunniga om reglerna. Det har med andra ord varit svårt att nå ut till de sökande.

Men om även om det positiva överväger är de svarande kluvna till informationens kvalitet. I alla tre grupperna ligger nämligen svarsalternativet "dålig" omkring 40 procent medan svarsalternativet "bra" har samlat 50 procent eller mer. Sammanfattningsvis bör man nog peka på en viss polarisering när det gäller uppfattningen om informationens kvalitet.

Respondenterna fick ta ställning till fyra svarsalternativ som löd; mycket dålig, ganska dålig, ganska bra eller mycket bra. De flesta placerar sig på mittenalternativen, dvs. "ganska dålig" eller "ganska bra". Lägst andel har kryssat för alternativet "mycket bra". Mest kritiska är sökande födda före 1984 (43 procent) men det är små skillnader mellan de tre grupperna.

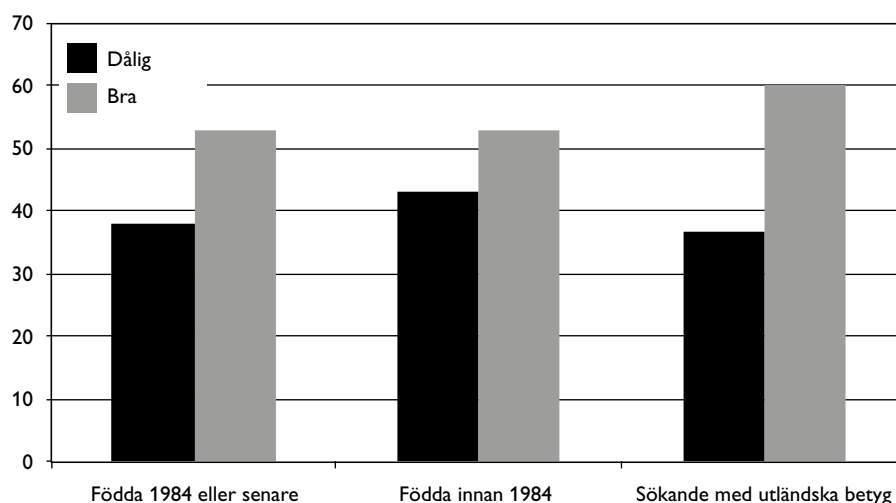

Diagram 9: Vad tycker du om den information du har fått? Fördelning i procent.

Följdfråga – varför var informationen dålig?

De svarande som kryssade i alternativen ”mycket dålig” eller ”ganska dålig” skulle gå vidare till en fråga där de fick motivera sitt val av svarsalternativ i fritext. Det är tydligt att de som skrev något fritextsvar var frustrerade över att de inte har blivit antagna till högskoleutbildning eller att de upplever sig som förfördelade. Det påverkar svaret, som egentligen skulle handla om informationen och inte om antagningens resultat eller reglernas konsekvenser. Men flera kommentarer påpekar även att det varit svårt att koppla informationen till den egna situationen avseende önskade högskolestudier. Även om svaren endast kommer från dem som varit negativa till informationen är det Högskoleverkets bedömning att det finns mycket kritik mot reglerna som måste tas på allvar. Genomgående visar svaren på väldigt stor osäkerhet kring reglerna och det verkar även i några fall gälla för studie- och yrkesvägledare.

Ett urval av fritext svaren finns i bilaga 3 här nedan återges enbart enstaka svar från de tre grupperna i undersökningen.

Synpunkter från sökande med utländska betyg.

För att när mina finländska (från ett svenskspråkigt gymnasium) betyg räknades om enligt det nya systemet kom jag inte in på sökt utbildning. Efter 18 år i Sverige hade jag omräknat/ validerat mina gymnasiebetyg och de gav tillräckligt höga poäng för att komma in på allt jag tidigare sökt. Helt plötsligt... åkte jag in på en utlänningskvot och kom inte in. Mycket dåligt... kanske till och med en aning diskriminerande???

Synpunkter från sökande födda 1984 eller senare.

Den kom alldeles för sent, Hade redan valt kurserna för 2:an på gymnasiet och gick miste om meritpoäng därför.

Synpunkter från sökande födda före 1984

Det (informationen) var inte inriktat mot oss med äldre gymnasiebetyg!

Om man skall utföra en ny regel tycker jag att man ska ge ut bra information. Innan man tillämpar regeln. För i detta fall hade de studie och yrkesvägledare som jag träffade på, inte tillräckligt med information och förstod inte regeln. Jag tycker att man borde ha gett den som söker via urval 2 en chans att få höra talas om regeln så att man kan söka innan eller säga sitt innan man genomför regel. För det är ju vi som söker och vet hur det känns att komma på andra plats. Det gör ingen utbildningsminister.

Förstod du vad reglerna betydde för dig?

För att kunna värdera svaren på frågorna kring informationen, men också för att få kunskap om reglernas konsekvenser, innehöll enkäten frågor av kunskapskaraktär kring de nya reglerna. Bland annat frågor om hur många meritpoäng som de sökande får tillgodoräkna sig, vilken urvalsgrupp den sökande värderas i, samt om jämförelsetal och meritpoäng. En fjärdedel av de svarande har ange alternativet ”vet inte” på alla frågorna i detta avsnitt, utom när det gäller hur många meritpoäng som de sökande får tillgodoräkna sig i förhållande till sitt förstahandsalternativ¹⁹. Där var andelen osäkra högre än i de andra frågorna – omkring hälften av de svarande kände inte till hur många meritpoäng de skulle få.

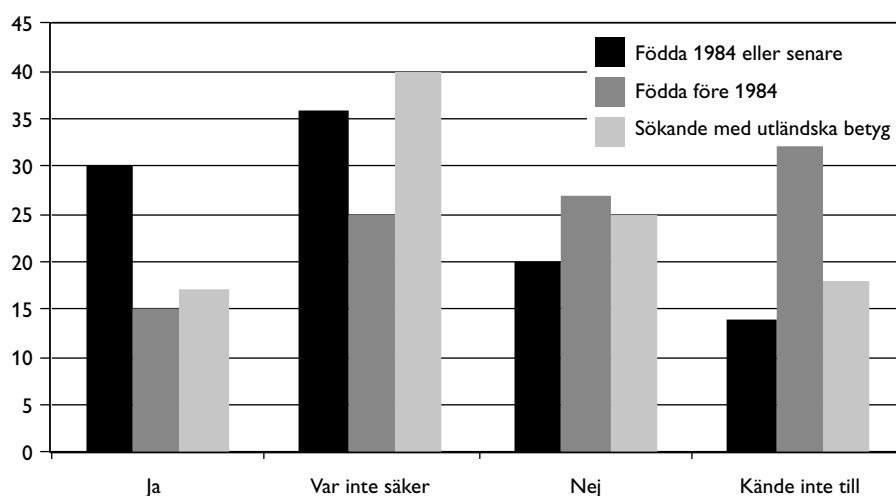

Diagram 10: Förstod du när du sökte till högskolan hur reglerna skulle påverka dig? Fördelning i procent.

Respondenternas svar visar att andelen osäkra på vad reglerna skulle innebära, var förhållandevis hög för sökande med meritpoäng (födda 1984 eller senare) och sökande med utländska betyg. Förhållandevis många bland dem som är födda 1984 eller senare har uppgett att de förstod vad reglerna innebar (30 procent) medan andelen som svarade ”ja” för de övriga två grupperna var låg – omkring 15 procent. Det ger en indikation om svårigheterna att på egen hand sätta sig in i reglerna, men knappast något mer, eftersom de tillämpades

19. Antalet meritpoäng som en sökande får tillgodoräkna sig varierar per sökalternativ om sökalternativen har olika krav för särskild behörighet.

för första gången och det t.ex. inte gick att få veta inför antagningen hur högt meritvärde som krävdes för sist antagen för de olika grupperna. VHS tillhandahåller annars sådana uppgifter per antagningstillfälle. Erfarenheter²⁰ visar att relativt många antagna inte heller tar sina platser i anspråk – 44 procent höstterminen 2007 – trots att de antagits till sina förstahandsalternativ. Det skulle kunna antyda att det är vanligt att ansöka på vinst och förlust och att långt ifrån alla försöker analysera reglernas konsekvenser i detalj.

Hur fördelades de sökande över urvalsgrupperna?

I enkäten ställdes också frågan om i vilken eller vilka urvalsgrupper de sökandes betyg skulle värderas. Den här frågan var viktig för att ge en bild av hur framför allt grupp I och II föll ut, dvs. avsikten att värdera alla kompletteringar i en egen grupp med markant färre platser.

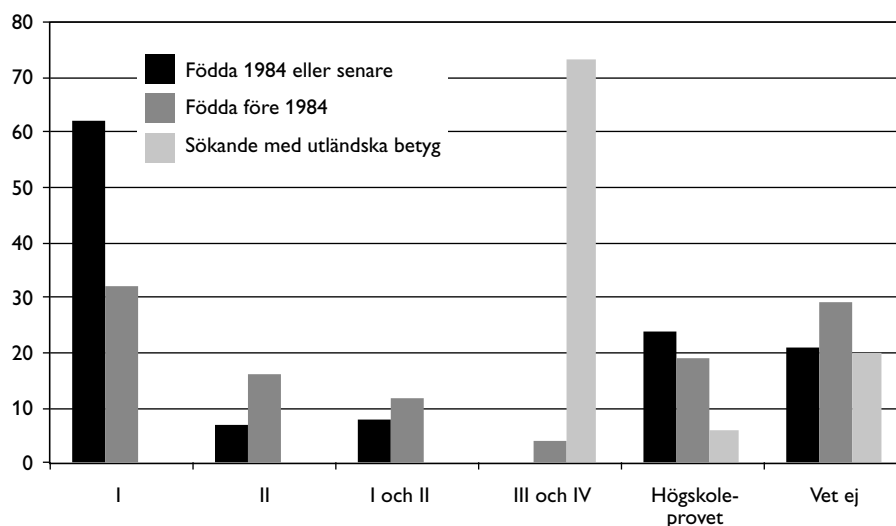

Diagram 11: I vilken eller vilka urvalsgrupper meritvärderas du enligt reglerna? Fördelning i procent. Observera att det var möjligt att ange fler än ett alternativ.

Diagrammet visar att det är en mindre andel som har uppgett att de placeras i både grupp I och II. Totalt handlar det om 7 procent av dem som är födda 1984 eller senare som enbart placeras i grupp och 16 procent av dem som är födda före 1984. Av dem som placeras i både grupp I och II är det 8 procent som är födda efter 1984 och 12 procent födda efter 1984. Majoriteten av de sökande som är födda 1984 eller senare meritvärderas i grupp I. För dem som är födda före 1984 är det alltså en högre andel som placeras i grupp II eller i både grupp I och II, vilket förefaller logiskt eftersom de har haft längre tid på sig att komplettera. I kategorin ”vet ej” är andelen som är födda innan 1984 högre (29 procent) jämfört med de två övriga som ligger omkring 20 procent. Resultaten överensstämmer väl med de uppgifter om de svarandes faktiska grupplacering som vi fått från VHS.

20. Intresset för högre utbildning, Högskoleverket, reg. nr. 63-1650-08, s.11

	Antal personer	Medel-ålder	Standard-avvikelse	Median-ålder	Lägsta ålder	Högsta ålder
Grupp I	40 944	21,99	5,765	20	18	64
Grupp II	4 179	28,82	8,899	25	20	51
Både grupp I och II	6 907	26,33	5,752	25	20	42
Grupp III	1 896	34,06	8,423	33	19	50
Grupp IV	934	30,74	3,111	29	23	35
Både grupp II och IV	86	32,76	2,01	32	32	38
Högskoleprovsgruppen	2 692	28,37	8,275	27	21	51
Höggruppen och ytterligare en	48 312	22,12	4,65	20	19	47
Vet inte	37 268	25,26	7,376	22	18	52
Totalt	143 216	23,63	6,539	21	18	64

Tabell 30: Åldersjämförelse mellan de olika urvalsgrupperna. Hela populationen. De sökandes egna uppgifter.

Tabellen ovan ger samma bild som diagrammet på föregående bild men här har de sökandes ålder även angetts. Det är en liten antal sökande som enbart placeras i grupp II. Det framgår att de sökande i grupp II i genomsnitt är äldre än i grupp I. I genomsnitt är de sökande i grupp 3 och 4 äldst. Om man bara studerar de sökandes ålder i grupp II kan man konstatera att 20 och 21-åringar ändå utgör stora andelar (se bilaga 2).

Det är också intressant att undersöka gruppindelningen efter variabeln utländsk bakgrund²¹. Med hjälp av registerdata kan vi se att andelen sökande med utländsk bakgrund är något större i grupp II.

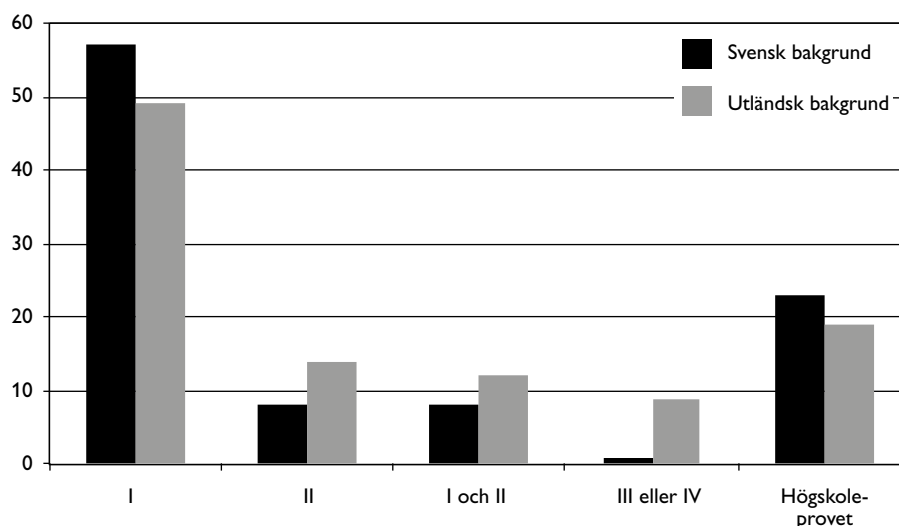

Diagram 12: Andelen med svensk respektive utländsk bakgrund för hela populationen per urvalsgrupp. Fördelning i procent

21. För att anses ha utländsk bakgrund krävs att den sökande har minst två utrikes födda föräldrar. För svensk bakgrund krävs inrikes född med minst en inrikes född förälder

En större andel sökande med svensk bakgrund värderas enbart i grupp I (57 mot 49 procent med utländsk bakgrund) medan en större andel med utländsk bakgrund enbart finns i grupp II (8 procent för svensk bakgrund och 16 för utländsk bakgrund). Skillnaden är lite mindre för dem som både värderas i grupp I och II – 8 procent för svensk bakgrund mot 12 procent för utländsk.

Skillnader mellan kvinnor och män är små när det gäller fördelning över de olika urvalsgrupperna. Den stora skillnaden gäller högskoleprovsgruppen där män i högre utsträckning (30 procent) anger att de värderas i den gruppen, jämfört med 18 för kvinnor.

Hur många meritpoäng får du?

En central del i reformen är meritpoängen. Dessa poäng ska signalera att det är angeläget ur statens synvinkel att eleverna läser matematik, moderna språk och engelska utan att det är ett absolut krav.

Enkätfrågan (återges i rubriken och avsåg den sökandes förstahandsval) är viktig eftersom det inte går att separera meritpoängen från meritvärdet i uppgifter från VHS, dvs. det är svårt att få bra information om meritpoäng och hur de fördelas. Men det är viktigt att försöka få kunskap om hur många meritpoäng som de sökande kan tillgodoräkna sig och hur dessa poäng fördelas.

Tyvärr var detta den fråga där flest svarande var osäkra, lite fler än hälften av de svarande kryssade för ”vet ej”. Antalet meritpoängen varierar beroende på sökalternativ. Vi kan jämföra med meritvärdet för respondenterna men det är inte säkert att de blev antagna på sina förstahandsalternativ så det är svårt att kontrollera i efterhand mot annan data.

Av de svarande som kryssade för något meritpoängsresultat har hela 20 procent kryssat för 2,5 poäng dvs. maximal meritpoäng. Här finns en risk att respondenterna räknat fel eller svarat fel men intuitivt kan man föreställa sig att har man högsta möjliga meritpoäng borde man känna till det.

Respondenterna fick också fylla i sitt jämförelsetal, dvs. exklusive meritpoäng.

Av tabell 31 framgår att de sökande med 2,5 meritpoäng fördelas över i stort sett hela skalan i betygssurvalet (betygsskalan är 0 till 20,00 och lägst 9,00 krävs för grundläggande behörighet) men det framgår att det är vanligt att de sökande med 2,5 meritpoäng har uppnått ett jämförelsetal i den övre fjärdedelen av skalan.

Jämförelsetal	Medel jämförelsetal	Standardavvikelse
13,25–20,00	17,61	1,89

Tabell 31: Tabellen visar jämförelsetal för de svarande med 2,5 meritpoäng, enligt de svarandes egna uppgifter.

Medianvärdet är något lägre än medelvärdet, 17,5. Det finns möjlighet för personer med mer blygsamma jämförelsetal att skaffa sig maximal meritpoäng.

Det förefaller också stämma med uppgifterna från VHS i rapportens föregående del som visar att förhållandevis många lyckats skaffa sig maximalt antal meritpoäng (40 procent).

I gruppen som har uppgett att de har 2,5 meritpoäng finns tydliga mönster; av dem som har 2,5 meritpoäng i antagningen till höstterminen 2010 är en stor majoritet kvinnor med svensk bakgrund som är 19 eller 20 år gamla och som gick ut gymnasieskolan 2009 och 2010.

Det finns naturligtvis stora osäkerheter kring att dra slutsatser av ett så här litet selekterat urval, men stämmer bilden skulle det betyda att information om tillträdesreglerna och när man har fått den, dvs. möjligheten att kunna utnyttja informationen och välja meritkurser, har varit avgörande för att kunna skaffa sig 2,5 meritpoäng.

Att de sökande med 2,5 meritpoäng fördelas över en stor del av skalan beror förmodligen på att det endast krävs betyget godkänt för att få meritpoäng och att många kurser ingår i gymnasieprogrammet. Som vi tidigare konstaterade var det flera årgångar ur gymnasieskolan som fick tillgodoräkna meritpoäng, men som inte hade information om reglerna förrän ett eller två år innan de skulle tillämpas.

Hur tror du att antagningsreglerna påverkar dina möjligheter att bli antagen?

I ett avslutande avsnitt av enkäten frågade vi om de sökandes attityder till reglerna. Svartalternativen var positivt, negativt eller ingen uppfattning. De flesta svarade ingen uppfattning och det var få procentandelar som skilde mellan positivt (24) och negativt (27). De som antagits var mer positiva än de som inte antagits och de yngre var mer positiva än de äldre, dvs. de som var födda 1984 eller senare var mer positiva än de som var födda före 1984. Det fanns mycket små skillnader mellan kvinnor och män. Frågan ställdes även till dem som tidigare sökt till en nybörjarutbildning och där visar det sig på samma sätt att äldre är mer negativa än yngre men också att kvinnorna är mer negativa till de nya reglerna än män.

Respondenterna fick även möjlighet att motivera sitt svar. Endast de som varit negativa har skrivit någon kommentar. Nedan följer några kommentarer.

Jag har ingen möjlighet att konkurrera med meritvärden då jag inte kan läsa in dem på grund av för gamla betyg. Kompletteringskvoten är alldeles för liten för att jag ska ha en chans. Högskoleprovet blir i praktiken min enda chans.

I mitt fall kan jag tänka mig att påverkan för mig blev positiv i urvalsgrupp I då jag hade maximal meritpoäng (2,5) det räckte dock ändå inte till och jag kom in på högskoleprovet som jag gjort för att få fler chanser, där jag skrev 1,8.

Att veta att från din urvalsgrupp bara 2–3% antas, förminskar mina chanser att bli antagen. Det finns några utbildningar som inte tar personer från grupp III. Det är orättvist och dumt.

I nästa fråga fick respondenterna ta ställning till hur de trodde att reglerna påverkade i *allmänhet* (hur tror du att antagningsreglerna påverkar sökande till högskolan i allmänhet?). Här blir skillnaderna mellan positivt och negativt mer påtagliga, 17 mot 27 procent. Men de flesta svarande (53 procent) har fortfarande angett ingen uppfattning.

Nedan följer några fritextsvar till denna fråga:

Det blir svårare att komma in om man inte har fått bra betyg i gymnasiet och måste läsa upp i efterhand. Det tror jag påverkar många negativt.

Tror att fler ambitiösa elever kom in.

Negativt för de med utländska betyg eller som är äldre än 25 år. Dessutom negativt för de som är i samma årskull som jag, med gymnasiebetyg efter 2003, men helt utan vetskap om att vissa kurser skulle ge meritpoäng. Det är otroligt orättvist att vi ska ligga i samma grupp som de som visste om att vissa kurser ger meritpoäng.

Skapar förvirring snarare än rättvisa. Ju mer konstigheter man inför i antagningsreglerna desto mer kommer folk att utveckla taktiker för att utnyttja reglerna till max, istället för att koncentrera sig på att lära sig det de är intresserade av.

De som har utländsk utbildning får inte möjlighet att integrera sig i samhället genom att utbilda sig och få ett bra jobb.

Reflektioner

Antagningen till höstterminen 2010

De nya reglerna har haft en del förväntade, och några oväntade effekter. Att reglerna påverkar olika sökande grupper olika och att tillgång till god information varit viktigt, hör till de förväntade. Att det för flera sökalternativ krävdes lägre meritvärde för att bli antagen i grupp II än i grupp I tillhör de mer oväntade.

Osäkerheten om vad de nya reglerna har inneburit har varit stor bland de sökande. Det beror naturligtvis på att det varit regler som tillämpats för första gången, men säkert också på att reglerna varit komplicerade. Framförallt anger sökande med äldre betyg att det varit svårt att få bra information.

Denna rapport visar att tillgången till god information har varit avgörande för möjligheterna att skaffa sig maximala meritpoäng. Tillgången till god information har alltså varit mer betydelsefull i antagningen till höstterminen 2010 än tidigare. Enkäten visar även att det i hög grad har varit tidpunkten för när man läste i gymnasieskolan, som varit avgörande för om man kunnat agera enligt reglerna. De nya reglerna har därför i hög grad gynnat de yngre sökande och särskilt dem som kommit från gymnasieskolan de senaste två åren. Men möjligheten att göra de val som regering och riksdag avsett när det gäller meritpoäng har inte funnits för alla som sökt till kurser eller program för högskolenybjörjare. Det är tydligt att sökande med äldre betyg och sökande med utländska betyg är missnöjda med reglerna.

Kompletteringsgruppen

Regeringens avsikter med att införa den s.k. kompletteringsgruppen (grupp II) var att det i mindre utsträckning än tidigare skulle löna sig att komplettera. Men det har alltså trots avsikterna lönat sig att komplettera – åtminstone till ett stort antal sökalternativ för fyra stora yrkesprogram. Rapporten visar i stället att man bör komplettera för att öka sina möjligheter att bli antagen.

Det är förvånande att det för flera sökalternativ krävdes lägre poäng för sist antagen i grupp II än i grupp I. Att det blev så måste betyda att det till de här utbildningarna fanns ett större antal som har behörighetskompletterat än konkurrenskompletterat. Sökande som behörighetskompletterat konkurrerar alltså enbart i grupp II, och har tydligen lägre meriter än sökande i grupp I. Dessutom fanns äldre sökande i större utsträckning i grupp II, vilka inte kunde skaffa sig maximala meriter eftersom de inte fick tillgodoräkna sig meritpoäng. Det har dragit ner meritvärdena ytterligare i grupp II.

Konkurrenskompletteringen är inte särskilt omfattande enligt de uppgifter som framkommit här. Resultatet ovan tyder i stället på att man överskattat konkurrenskompletteringen när grupp II inrättades. Det finns flera förkla-

ringar till att konkurrenskompletteringen varit mer begränsad. En kan vara att potentiella sökande känt till grupp II och avstått från att komplettera eller sökt till antagningsomgångarna före 2010. En annan förklaring är minskningen av antalet platser inom vuxenutbildningen, vilket försvårat kompletteringsmöjligheterna och att ett ökande antal har valt att gå ett basår för att utnyttja garantiplatsen. Att intresset för basåret ökar, kan bero både på nerdragningen av platser inom komvux och på att garantiplatsen blivit viktigare när grupp II har införts.

Konsekvenserna av resultatens är att Högskoleverket och förmodligen ett stort antal vägledare har informerat fel om betydelsen av grupp II. Verket har nämligen i olika sammanhang sagt och skrivit att det normalt kommer att vara högre antagningspoäng i grupp II än i grupp I. Detta förhållande kan dock förändras på lång sikt. Om fler börjar komplettera, kommer fler sökande att ha ett högre värde i grupp II. Sökande med äldre betyg kommer även att få skaffa sig meritpoäng och fler med maximala poäng tillkommer då i grupp II. På sikt kan alltså regeringens intentioner förverkligas, dvs. att det faktiskt blir svårare att bli antagen i grupp II än i grupp I.

Vanligt att skriva högskoleprovet flera gånger

Högskoleprovet är ett viktigt inslag i antagningen. Det visar sig inte minst genom att många skriver högskoleprovet för att öka sina chanser att bli antagna. Det finns en större benägenhet att skriva provet flera gånger hos sökande med högutbildade föräldrar än för sökande med lågutbildade föräldrar.

Det finns emellertid indikationer på att det avsätts för många platser åt sökande med högskoleprovsresultat. Det resultat som krävs för sist antagen i provgruppen, blir nämligen ibland lågt och även lägre än för jämförbart resultat i betygsgruppen. Det indikerar att det är lättare att bli antagen via högskoleprovet än via betyg.

Meritpoäng – en annan sorts prestation

Meritpoäng är en reform som har handlat om att få eleverna i gymnasieskolan att välja ”rätt” kurser ur regeringens perspektiv. Om man då bara avser de senaste tre avgångsåren och tänker bort konsekvenserna för högskolan och antagningssystemet, är reformen en framgång. De senaste årens avgångselever har fått information om systemet och har haft möjlighet att välja t.ex. utökat program och fler kurser i t.ex. matematik.

Underlaget indikerar att så många som 40 procent av dem som har kunnat få tillgodoräkna sig meritpoäng, har fått maximala 2,5 poäng. Detta borde innebära att fram till 2014 då nya regler för meritpoäng ska tillämpas, kommer allt fler sökande att skaffa sig maximalt antal meritpoäng. Om avsikten var att meritpoängen skulle selektera till förmån för sökande som valt kurser som ger meritpoäng, blir de på längre sikt inte så effektiva.

Det är viktigt att förstå hur meritpoängen påverkar betygens att förutsäga studieframgång i högskolan. I denna rapport har inga prognosstudier gjorts, men det går att dra några slutsatser om meritpoängen och prognosförmågan utifrån rapporten och den kunskap som finns om betygens funktion i urvalet. Denna kunskap gör att man måste dra slutsatsen att meritpoängen snedvrider urvalet till högskolan. Det är framför allt tre faktorer som förklarar detta.

1. Meritpoängen viktas upp godkända betyg och inte högre betygsgrader,
2. De ges i relation till kraven på särskild behörighet. Höga behörighetskrav gör att det blir svårt att få meritpoäng i det ämnet som krävs för särskild behörighet. Moderna språk är inte viktigt för särskilt många utbildningar och matematik ger få meritpoäng för matematikintensiva utbildningar.
3. Meritpoäng viktas ämnena som inte har den största betydelsen för den sökta utbildningen. Matematik och moderna språk är inte viktiga i alla utbildningar. Engelska har inte någon stor betydelse för studieframgång eftersom många lär sig språket utanför skolsystemet. Ämnet betyder därför inte så mycket för betygens prognosförmåga.

I en studie som Cliffordson och Berndtsson gjort för Högskoleverkets räkning²² visar författarna att betyget *väl godkänt* har större betydelse för studieframgången än betyg *godkänt*. Sambandet mellan studieframgång är också betydligt starkare för betygen i de ämnen som krävs för särskild behörighet än för övriga. Till exempel har betygen i matematik och fysik starkast betydelse för studieframgång i civilingenjörsutbildning och högskoleingenjörsutbildning. De står för ungefär halva värdet av jämförelsetalets prognosförmåga för dessa utbildningar. Svenska och samhällskunskap har störst betydelse för framgång på juristprogrammet på liknande sätt som matematik och fysik för ingenjörsutbildning.

I dag är principen för urvalet att de mest studielämpliga ska antas i första hand och i betygsgruppen innebär detta de sökande som har de högsta betygen. Meritpoängen sätter denna princip ur spel. En sökande med lägre jämförelsetal, men med maximalt antal meritpoäng går före en sökande med MVG i alla kurser från gymnasieskolan som inte får tillgodoräkna sig meritpoäng. Sökanden med meritpoäng har även fått sina meritpoäng i ämnen som inte är de mest betydelsefulla för att genomföra utbildningen. Av dessa skäl finns det stark anledning att tro att meritpoängen snedvrider urvalet.

Införandet av meritpoäng har haft en hög kostnad genom att antagningen inte är effektiv i sträng mening med meritpoängen som signalgivare. Meritpoängen är starkt kopplade till gymnasieskolans kursplaner och när de görs om blir möjligheterna att konkurrera i urvalet inte likvärdiga mellan olika grupper.

---

22. Samband mellan betyg i gymnasieskolan och prestationer i högskolan, 2007:21R, Högskoleverket

Meritpoängen försvårar också möjligheterna att värdera sökande med utländska betyg eftersom det är svårt att hitta motsvarigheter till dem i de utländska systemen.

Utländska betyg

Införandet av en egen urvalsgrupp för sökande med utländska betyg har betytt att dessa sökande i många fall inte antagits eftersom det i liten utsträckning skapats platser i denna grupp. Det är uppseendeväckande att många som inte antagits har maximala meriter. Det är viktigt att man i detta sammanhang håller i minnet att denna sökandekategori ofta består av personer som är bosatta i Sverige. I enkäten har många haft synpunkter på inrättandet av gruppen och känt sig diskriminerade.

Det är sannolikt svårigheterna att hantera meritpoäng för utländska sökande som har lett till skapandet av grupp III, dvs. en värdering där meritpoäng inte krävdes.

Avslutning

Antagningsreglerna är under stor förändring i Sverige för närvarande. Varje höstantagning till och med höstterminen 2014, kommer på olika sätt att innehålla nyheter – till höstterminen 2011 får sökande med betyg utfärdade mellan 1997 och 2002 tillgodoräkna sig meritpoäng i matematik, engelska och i B och C-språk (moderna språk). Till höstterminen 2012 kommer denna grupp även att få tillgodoräkna sig meritpoäng för områdeskurser och utländska sökande kommer att värderas tillsammans med sökande med svenska betyg, dvs. i grupp I och II. Till höstterminen 2013 kommer de första sökande med betyg från den gymnasieutbildning som startade 2011 ut från vuxenutbildningen och till höstterminen 2014 är det dags för de sökande från den nya gymnasieskolan som startade 2011 att söka till högskolan. Detta innebär om inget förändras, att i antagningen till höstterminen 2014 kommer det att finnas sex olika kategorier av sökande indelat utifrån hur deras betyg värderas, i grupp I och II. Dessa sex sökandegrupper kommer att ha olika villkor i konkurrensen om platser i högskolan. Svårigheterna att överblicka hela systemet och konsekvenserna för alla grupper är betydande redan idag, men kommer alltså att bli ännu större under de år som kommer.

Det kan ta tid för effekterna av reglerna att visa sig i högskolan eftersom det tar tid innan studenterna gått igenom utbildningen och även tid innan antagningen hunnit belysas av forskning. Men det är angeläget att följa utvecklingen och att de resultat som kommer fram hinner diskuteras ordentligt.

Antagningen måste kunna hantera alla förekommande betyg och det kräver långsiktighet inom utbildningspolitiken. Mot en bakgrund av förändringar vid varje höstantagning under fyra år måste man ifrågasätta denna långsiktighet. Svårigheterna att orientera sig för de sökande i en process av stora förändringar blir omfattande och arbetet för vägledare på alla nivåer stort. Eftersom

reglerna är detaljerade och skiljer sig åt beroende på när betygen utfärdats krävs större insatser än tidigare med att vägleda och informera sökande.

Det finns stor anledning att trots alla förändringar göra om antagnings-systemet i grunden och inte bara ”lappa och laga.” Första steget är att ta bort meritpoängen.

Bilaga 1. Enkät till sökande till antagningen till höstterminen 2010

September 2010

Nya antagningsregler till högskolan höstterminen 2010

Vid antagningen till universitet och högskolor höstterminen 2010 har nya antagningsregler (regler om behörighet och urval) använts för första gången. Reglerna har beslutats av regering och riksdag som har velat uppmuntra studier av vissa ämnen i gymnasieskola och vuxenutbildning för att på det viset få studenter som är bättre förberedda för högre studier. Samtidigt har det framkommit i media att en del sökande känner sig orättvist behandlade av de nya reglerna. Högskoleverket tycker därför att det är viktigt att undersöka vilka konsekvenser reglerna får och hur de uppfattas av de sökande. Eftersom du har deltagit i ansökningsomgången är det viktigt att du deltar i undersökningen och svarar utifrån just dina erfarenheter.

Resultatet kommer att ge underlag för att förstå vilka konsekvenser reglerna har fått för de sökande. Högskoleverket kommer även att göra andra undersökningar för att förstå reglernas konsekvenser. Resultaten från denna enkät kommer att publiceras i slutet av 2010 eller början av 2011 och spridas på bland annat www.hsv.se.

Alla svar är viktiga

Du är en av 1 500 personer som har valts ut med hjälp av statistiska metoder från Universitets- och högskoleregistret eftersom du sökt till högskoleutbildning i höst. Din medverkan är frivillig men ditt svar är mycket viktigt och bidrar till att undersökningens resultat blir tillförlitligt. Ditt svar kan inte ersättas med någon annans.

Du kan välja att besvara frågorna via Internet. Frågorna finner du på webbadressen www.insamling.scb.se
Logga in med användar-id och lösenord.

Användarid:	Verdana 11
Lösenord:	Verdana 11

Vi ber dig svara på frågorna så snart som möjligt. Har du problem med att svara på Internet kan det ofta avhjälpas om du använder webbläsaren Internet Explorer. Om du väljer att besvara pappersblanketten skickar du in den i det portofria svarskuvertet.

Tack på förhand för din medverkan!

Kontakta oss gärna

Undersökningens syfte eller hjälp med frågorna:

Per Gunnar Rosengren

Telefon: 08-563 088 16 E-post: per-gunnar.rosengren@hsv.se

Insamling av blanketten:

Mattias Fritz

Telefon: 019-17 62 67 E-post: mattias.fritz@scb.se

Postadress: 701 89 Örebro

www.scb.se

Vänd !

Med vänliga hälsningar

Lennart Ståhle
Avdelningschef
Högskoleverket

Per Gunnar Rosengren
Utredare
Högskoleverket

Dina svar är skyddade

Dina uppgifter skyddas enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) samt personuppgiftslagen (1998:204). Det innebär att alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt. Numret högst upp på blanketten är till för att SCB under insamlingen ska kunna se vilka som har svarat och vilka som ska få en påminnelse. Efter avslutad bearbetning hos SCB avlägsnas alla identitetsuppgifter innan materialet överlämnas till Högskoleverket för fortsatt bearbetning.

För att inte belasta dig med frågor om uppgifter som redan finns hos SCB kommer de svar du lämnar att kompletteras med uppgifter från register.

- Universitets- och högskoleregistret: utbildningsuppgifter
- Registret över totalbefolkningen: folkbokföringsuppgifter
- Utbildningsregistret: uppgift om föräldrarnas utbildning

Här placeras rutan med instruktioner om hur blanketten ska fyllas i.

Nya antagningsregler till högskolan höstterminen 2010

Frågor om din utbildning hittills

1a På vilket sätt har du fått **grundläggande behörighet** att studera vid universitet/högskola?

Kryssa endast för ett alternativ!

Grundläggande behörighet = att ha tillräckliga förkunskaper för universitets-/högskolestudier i allmänhet. Finns beskrivet på:

http://www.hsv.se/densvenskahogskolan/utbildnin_gpauniversitetochhogskolor/antagningtillgrundniva.4.1db453f212664e532507ffe728.html

- Har slutbetyg från *gymnasieskolan* som uppfyller kraven
- Har slutbetyg från *gymnasial vuxenutbildning* som uppfyller kraven
- Har avslutad *gymnasieutbildning från annat land* som uppfyller det landets krav för universitets-/högskoleutbildning **och** de krav som ställs för studier vid svenskt universitet/högskola
- Har s.k. reell kompetens, inkl. **25:4 behörighet***

*25:4 innebär att man har grundläggande behörighet genom att vara minst 25 år, ha arbetat i minst fyra år på minst halvtid och ha tillräckliga kunskaper i svenska och engelska.

1b Vissa utbildningar kräver förutom den grundläggande behörigheten även **särskild behörighet** i vissa ämnen. Har du skaffat dig någon sådan behörighet efter gymnasieskolan från vuxenutbildning eller basår?

Kryssa endast för ett alternativ!

- Nej
- Ja, läst in särskild behörighet på komvux
- Ja, särskild behörighet på folkhögskola
- Ja, basår* på komvux
- Ja, basår* vid universitet/högskola

*Basår är ett sätt att skaffa sig behörighet till en utbildning genom att på komvux eller i högskolan läsa in kurser för särskild behörighet t.ex. naturvetenskapligt eller tekniskt basår.

Frågor om dina betyg eller högskoleprovsresultat

2a Påverkade de nya reglerna dina val i gymnasieskolan?

- Ja, jag valde med tanke på de nya reglerna → **Gå till fråga 2b**
- Nej → **Gå till fråga 2c**

2b Vilka val gjorde du med tanke på de nya reglerna?

Kryssa för de alternativ som gällde för dig!

Gå sedan till fråga 2d.

- Valde *utökat program*
- Valde fler kurser i *matematik* än vad som var obligatoriskt
- Valde fler kurser i *moderna språk* än vad som var obligatoriskt
- Valde fler kurser i *engelska* än vad som var obligatoriskt
- Valde *fler områdeskurser*
- Annat **Vad?**

Denna fråga ska endast besvaras av dig som inte valt enligt de nya reglerna i dina gymnasieval.

2c Varför valde du inte med tanke på de nya reglerna?

Kryssa för de alternativ som gällde för dig!

Gå sedan till fråga 2d.

- Fanns redan så många obligatoriska kurser som gav meritpoäng på mitt program
- Gick inte att välja fler meritkurser på min skola
- Gick inte att läsa både kurser för särskild behörighet och meritpoäng på min skola eller på det program jag gick
- Jag kände inte till reglerna när jag gick i gymnasieskolan
- Annat **Vad?**

2d Har du försökt skaffa dig ett högre meritvärde* efter gymnasieskolan?

- Meritvärdet består av jämförelsetal och meritpoäng. Maxvärdet är 22,5.
 - Utländska sökande meritvärderas enligt skalan 300-500 och kan inte få meritpoäng.
 - Sökande med omdöme från folkhögskolan deltar i urvalet med ett värde mellan 1 och 4 och kan inte tillgodoräkna sig meritpoäng.

- Ja → **Gå vidare till 2e**
- Nej → **Gå vidare till 2f**

+

+

2e Hur gjorde du för att få ett högre meritvärde?*Kryssa för de alternativ som gällde för dig!*

- Jag skaffade meritpoäng genom att läsa meritkurser på komvux
- Jag skaffade meritpoäng genom att läsa nya kurser på korrespondens
- Jag har förbättrat mitt jämförelsetal genom prövning efter gymnasieskolan
- Jag har försökt höja mitt jämförelsetal genom att läsa om samma kurser på komvux
- Jag har försökt höja mitt jämförelsetal genom att läsa nya kurser på komvux

2f Har du skrivit högskoleprovet?

- Ja, 1 gång
- 2 gånger
- 3 gånger eller fler
- Nej → **Gå vidare till fråga 3a**

2g Vilket var skälet till att du skrev högskoleprovet?*Kryssa för de alternativ som gällde för dig!*

- För att förbättra mina chanser att bli antagen genom att delta i ytterligare ett urval
- Det var nödvändigt eftersom provet används vid lika meriter
- Det var nödvändigt eftersom jag deltar i en liten urvalsgrupp
- Det var nödvändigt eftersom jag annars saknar jämförelsetal
- Jag var osäker på vad de nya reglerna innebär för mig och ville ha ytterligare en chans
- Annat **Vad?**

+

+

Frågor om informationen om de nya antagningsreglerna

3a Var har du fått information om de regler som ska tillämpas första gången till höstterminen 2010?

Kryssa för de alternativ som gäller för dig!

- Via studie- och yrkesvägledare på min skola
- Via studie- och yrkesvägledare på en folkhögskola
- Via studievägledare vid en högskola
- Via media
- Via Högskoleverkets hemsida
- Via www.studera.nu
- Annat **Vad?**
- Jag har inte fått någon information → **Gå till fråga 4a**

3b Vad tycker du om den information du har fått?

- Mycket dålig → **Gå till fråga 3c**
- Ganska dålig → **Gå till fråga 3c**
- Ganska bra → **Gå till fråga 4a**
- Mycket bra → **Gå till fråga 4a**

3c Varför var du inte nöjd med informationen?

Vad betydde reglerna för dig?

4a Förstod du när du sökte till högskolan hur reglerna skulle påverka dig?

- Ja
- Var inte helt säker
- Nej
- Kände inte till reglerna

4b Kan du tillgodoräkna dig *meritpoäng*?

I antagningen HT 2010 kan de som har fått betyg 2003 eller senare tillgodoräkna sig max 2,5 meritpoäng för vissa kurser (t.ex. matematik, engelska och moderna språk). Gäller inte utländska sökande och folkhögskole-sökande och sökande med betyg äldre än 2003.

- Ja
- Nej, har betyg utfärdade innan 2003
- Vet inte
- Kan inte få meritpoäng, tillhör grupp III och IV

Minst en tredjedel av platserna på en utbildning ska normalt tillsättas utifrån betyg och minst en tredjedel på högskoleprovsresultat. De sökande delas in i fem urvalsgrupper.

4c I vilken eller vilka urvalsgrupper meritvärderas du enligt reglerna?

Meritvärdering: Sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning utan kompletteringar = direktgruppen.
Sökande med kompletterade betyg från svensk gymnasial utbildning = kompletteringsgruppen.
En hel del sökande finns i båda dessa grupper. Dessutom kan en sökande finnas i högskoleprovsgruppen.
Komplettering: Innebär att läsa till kurser för behörighet eller för att förbättra sitt meritvärde

- Direktgruppen = grupp I
- Kompletteringsgruppen = grupp II → **Gå till fråga 4e**
- Både grupp I och grupp II
- Hör till grupp III eller grupp IV (behörighet från utländsk gymnasieutbildning resp. från folkhögskola) → **Gå till fråga 4e**
- Högskoleprovsgruppen → **Gå till fråga 4e**
- Vet inte vilken urvalsgrupp jag hör till → **Gå till fråga 4e**

4d Besvaras bara av dig som hör till direktgruppen=grupp I, eller finns både i grupp I och grupp II.

Innebär reglerna att det blir lättare för dig att bli antagen?

T.ex. för att du slipper konkurrera med sökande som haft större möjlighet att konkurrenskomplettera

- Ja
- Nej
- Vet inte

4e Vilket är ditt jämförelsetal (betygsgenomsnitt)?

Maxvärdet är 20.00 i grupp I och II. Om du meritvärderas i grupp III ange ditt prel. meritvärde istället, ett värde mellan 300 - 500.
Studieomdöme från folkhögskola ett värde mellan 1 och 4. Ange även högskoleprovsresultat om du har ett.

Grupp I

Grupp II

Utländska sökande, grupp III

Högskoleprov

- Folkhögskola, grupp IV
- Vet inte

4f Hur många meritpoäng får du?

Poäng för kurser som ger meritpoäng.
Gäller ditt förstahandsalternativ som du har sökt.
Maximalt 2,5 poäng.

Meritvärdering för grupp I eller II:

- 0,00
 0,25
 0,50
 0,75
 1,00
 1,25
 1,50
 1,75
 2,00
 2,25
 2,50
- Vet inte hur många meritpoäng jag har
 Hör till urvalsgrupp III
 Hör till urvalsgrupp IV → **Gå vidare till 4h**
 Kan inte få meritpoäng → **Gå vidare till 4h**

4g Vilket är ditt meritvärde?

Jämförelsetal och meritpoäng sammanlagt, dvs. summera 4e och 4f om du hör till grupp I eller II. Ange ditt justerade meritvärde om du tillhör grupp III, dvs. meritvärde tillsammans med kurser efter gymnasiet.

Grupp I

Grupp II

Justerat meritvärde, Utländska sökande grupp III

- Vet inte

4h I vilken eller vilka grupper kommer du att delta i urvalet?

Kryssa endast för ett alternativ!

- Enbart högskoleprovgruppen
 Enbart betygsgruppen I (= direktgruppen, inga kompletterade betyg)
 Enbart betygsgruppen II (= kompletteringsgruppen, alla slag av komplettering)
 Direktgrupp och kompletteringsgrupp, I och II
 Betygsgruppen III (= utländska gruppen)
 Betygsgruppen IV (= folkhögskolegruppen)
 Betygsgruppen II och betygsgruppen IV
 Högskoleprovsgrupp och ytterligare minst en grupp
 Vet inte

+

+

5a Söker du till universitet/högskola för första gången eller har du sökt förut?

Första gången → **Gå till fråga 6**

Har sökt förut

5b Sökte du förra gången/senaste gången till samma utbildning som nu (avser ditt förstahandsval)?

Ja

Nej. **Vilken utbildning sökte du då/senast?**

5c Vad tycker du om de antagningsregler som gällde då jämfört med de nya för HT 2010?

Bättre nu → **Varför?** (kommentera nedan)

Sämre nu → **Varför?** (kommentera nedan)

Ingen större skillnad

Ingen uppfattning

Kommentar:

Avslutande frågor

6 Hur tror du att antagningsreglerna påverkar dina möjligheter att bli antagen?

Välj bara ett alternativ!

Positivt → **Av vilket skäl?** (beskriv i rutan)

Negativt → **Av vilket skäl?** (beskriv i rutan)

Ingen uppfattning

Kommentar:

+

+

+

+

7 Hur tror du att antagningsreglerna påverkar sökande till högskolan i allmänhet?

Välj bara ett alternativ!

Positivt → **Av vilket skäl?** (beskriv i rutan)

Negativt → **Av vilket skäl?** (beskriv i rutan)

Ingen uppfattning.

Kommentar:

Ett stort tack för din medverkan!

+

+

Bilaga 2. Sökande i urvalsgrupp II efter ålder

Ålder	Antal			Andel av urvalsgrupp			Andel av respektive åldersgrupp		
	Kompletteringsgruppen	Ej aktuellt (annan grupp)	Totalt	Kompletteringsgruppen	Ej aktuellt (annan grupp)	Totalt	Kompletteringsgruppen	Ej aktuellt (annan grupp)	Totalt
18	0	1 431	1 431	0	1,1	1	0	100	100
19	0	30 264	30 264	0	23,2	21,1	0	100	100
20	2 559	29 360	31 919	19,7	22,5	22,2	8	92	100
21	1 763	15 512	17 275	13,6	11,9	12	10,2	89,8	100
22	0	10 257	10 257	0	7,9	7,1	0	100	100
23	1 260	5 118	6 378	9,7	3,9	4,4	19,8	80,2	100
24	1 020	6 301	7 321	7,9	4,8	5,1	13,9	86,1	100
25	1 628	4 753	6 381	12,5	3,6	4,4	25,5	74,5	100
26	484	3 590	4 074	3,7	2,7	2,8	11,9	88,1	100
27	595	2 183	2 778	4,6	1,7	1,9	21,4	78,6	100
28	311	2 018	2 329	2,4	1,5	1,6	13,4	86,6	100
29	144	2 528	2 672	1,1	1,9	1,9	5,4	94,6	100
30	688	1 540	2 228	5,3	1,2	1,6	30,9	69,1	100
31	0	2 172	2 172	0	1,7	1,5	0	100	100
32	0	1 050	1 050	0	0,8	0,7	0	100	100
33	347	1 039	1 386	2,7	0,8	1	25	75	100
34	168	482	650	1,3	0,4	0,5	25,8	74,2	100
35	176	1 859	2 035	1,4	1,4	1,4	8,6	91,4	100
36	207	1 260	1 467	1,6	1	1	14,1	85,9	100
37	262	371	633	2	0,3	0,4	41,4	58,6	100
38	412	794	1 206	3,2	0,6	0,8	34,2	65,8	100
39	8	973	981	0,1	0,7	0,7	0,8	99,2	100
40	139	316	455	1,1	0,2	0,3	30,5	69,5	100
41	10	612	622	0,1	0,5	0,4	1,6	98,4	100
42	345	1 291	1 636	2,7	1	1,1	21,1	78,9	100
43	7	467	474	0,1	0,4	0,3	1,5	98,5	100
44	153	464	617	1,2	0,4	0,4	24,8	75,2	100
45	0	516	516	0	0,4	0,4	0	100	100
46	98	572	670	0,8	0,4	0,5	14,6	85,4	100
47	118	613	731	0,9	0,5	0,5	16,1	83,9	100
48	0	126	126	0	0,1	0,1	0	100	100
49	0	23	23	0	0	0	0	100	100
50	0	220	220	0	0,2	0,2	0	100	100
51	75	188	263	0,6	0,1	0,2	28,5	71,5	100
52	0	11	11	0	0	0	0	100	100
59	0	155	155	0	0,1	0,1	0	100	100
64	0	133	133	0	0,1	0,1	0	100	100
Totalt	12 977	130 562	143 539	100	100	100	9	91	100

Bilaga 3. Fritextsvar

Varför var du inte nöjd med informationen?

Sökande med utländska betyg

Inte alls klar. Kändes som att jag diskrimineras på grund av utländskt gymnasiebetyg trots att jag är svensk medborgare.

Jag kontaktade VHS i början av 2010. Jag fick höra att mina betyg från Australien var "så pass höga" att jag inte behövde oroa mig inför antagningen men att personen jag pratade med sa att han än inte kunde tala om för mig vad mitt meritvärde skulle vara på grund av att antagningsreglerna skulle komma att ändras. Det var så sent som två månader efter att jag hade sökt till högskoleutbildningarna som jag fick reda på mitt meritvärde, vilket jag tyckte var långt från "högt", det var också alldeles för sent för mig att göra något åt det. Hade jag fått reda på mitt meritvärde och antagningsreglerna tidigt skulle jag ha sökt till högskoleprovet.

Då jag kontaktade studievägledare på universitetet för att klargöra mina ansökningsalternativ gavs två vägar. Antingen söka på utländskt gymnasiebetyg + komvux Na B; eller göra högskoleprovet. Inget av alternativen angavs vara bättre eller sämre för mina chanser att komma in på önskat program. Detta resulterade i att jag placerades i urvalsgrupp III och, att trots goda betyg (Meritvärde 457) kunde jag inte erbjudas plats då antalet behöriga i min urvalgrupp var för få. Beslutet grundade sig på antalet behöriga i min tilldelade urvalsgrupp och inte på basen av förkunskaper hos den sökande. Någon information om att detta skulle bli resultatet av de nya reglerna fick jag inte förrän beslutet var ett faktum, trots att jag försökt att få klarhet. Nu tar man in personer på 72 reservplats i programmet, Jag var första reserv i min urvalsgrupp men vad hjälper det mig! Jag studerar ämnet men anser att jag blivit diskriminerad till följd av att ingen kunde ge adekvat information innan det var för sent.

1. Väldigt oklart om hur reglerna skulle slå för utländska sökande, även bland studievägledare. 2. Svårt att hitta information om de nya antagningsreglerna I DETALJ på nätet, t.ex. vilket meritvärde (skala 300–500) man skulle få. 3. Trots att jag satte mig in i det noga kändes meritpoängssystemet väldigt svåröverskådligt.

Väldigt svårt att hitta någon bra information om utländska betyg och hur svårt det skulle vara för att komma in i universitetet eller hur många platser skulle man ha, o.s.v.

Synpunkter när det gäller sökande födda 1984 eller senare

Syo-konsulten visste knappt själv vad de nya reglerna innebar. Gav delvis fel information.

Vi fick mest veta att språk och matematik skulle ge meritpoäng, på något vis, men inte hur mycket eller hur meritpoängen skulle kunna användas.

Det var ingen som visste någonting om hur systemet skulle se ut. De kunde inte svara på några frågor och hänvisade hela tiden till att vi 'vet inte hur det kommer bli, eftersom detta är något helt nytt'.

Sökande födda före 1984

Fick informationen efter jag gick ut gymnasiet, hade inte en chans att påverka mina resultat. Fick också veta det av min kompis då jag valt att plugga upp 2 ämnen vid Komvux från VG till MVG att jag hamnar i en annan urvalsgrupp. Inte ett ord från Komvux. Jag kontaktade min gamla syo-konsulent som berättade hur det låg till och valde då att hoppa av.

Övriga svar

Det var väldigt oklart och ingen visste exakt hur det egentligen var. Frågade man någon fick man väldigt sällan något rakt svar.

För komplicerade.

Kom inte ens ihåg att jag fått informationen förrän jag läste denna enkät så informationen jag läst kan inte ha påverkat mig särskilt mycket

Väldigt vag och odetaljerad. Det var ofta svårt att tyda vad detta skulle innebära för mig, samt räkna ut sitt eget meritvärde

Det var väldigt otydligt. Jag förstod att de nya reglarna skulle påverka mig men inte hur de skulle påverka mig.

Den har inte varit tillräckligt tydlig. Det nya systemet är det inte många som har någon större koll på. Har även pratat med flera syo-konsulenter som inte heller kan ge någon stöt information om vad de nya antagningsreglerna handlar om.

Att få veta en så pass väsentlig sak via media känns inte särskilt lyckat. Att det dessutom skulle komma att påverka mig som sökte med folkhögskoleomdömet var inte hur den information jag fick från folkhögskolan löd. Jag la heller ingen större vikt vid reglerna eftersom det gällde de som sökte med gymnasiebetyg,

och jag har läst in min behörighet på folkhögskola, och skulle därmed söka i den kvoten. Alltså skulle det inte beröra mig personligen i vilket fall som helst.

Media missinformerar, antagligen av okunskap, om antagningsreglerna och meritvärdes systemet så är omöjligt att ha en egen översikt över sin egen situation och vilka val man bör göra. Stor emfas läggs vid att läsa efter eget nöje och lust i stället för att informera om bästa sätten att maximera sina chanser genom systemet. Regeringens egen remiss var överkomplicerad med högbyråkratiskt språkbruk uppblandat med ren lagtext, förarbetet var sammanklistrat och osammanhängande.

Jag var egentligen nöjd med den information jag fick, problemet handlar inte om det. Problemet är att de nya reglerna sorterar ut duktiga elever som mognar sent – som inte vet vad de vill göra efter gymnasiet. De attraktivaste utbildningarna kräver ett ofta ett betyg runt 22,5, vilket innebär att man måste välja rätt utbildningar redan från år 1 på gymnasiet, för att ha en chans på antagningen. Vet man inte vad man vill kan man mycket väl välja fel utbildningar vilket gör en chanslös sedan – nu när man inte ens kan komplettera utan att hamna i en sämre urvalsgrupp.

För att den inte tydligt redogjorde för exakt vilka förändringar dom nya reglerna innebar för sökande till högskolande speciellt med anledning av urvalsgrupper.

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Läs mer på vår webbplats www.hsv.se.